

J A R O

v Olomouci 1986

c b s a h :

Básně	5
Prostá úvaha	10
Básně	15
Kreisbaum	18
Gregerie	23
Krásný ztracenec	24
Aforismy	63
Máže být débel spesen?	64
Některé stručné legendy	75
Velmi, krátke a trošku delší povídky ..	78

Fotografie ... 1.strana obálky a str. 18

Poslední strana obálky a příloha za str. 63 / "Čárofez" /

- - - M.Burian

DIVADLO NAD ZLATOU KROPENKOU

A klavír hrál
 Má melodie plynula
 Pod okny hortenzie

Tak kat a král
 Šli pospolu
 A melodie tonula
 V těkavém hovoru

Kat a král
 Klaunové
 Jeden i druhý hrál
 Co jeden každý znamená

VLAK

Pocestná nostalgie
 Sedla si naproti
 Ve vlaku jemuž bije
 Srdce jak dítěti

Tluče a tlucē
 Mráz po zádech přechází
 Naštěstí u Zruče
 Umírá Odchází

POCHYBY

Jak první paprsek
Roztáváš ve mně něhu
Jak zima bez vrásek
Pohrdám chladem sněhu

Co když se hřeju
Na výsluní
V rudém slunce břehu
Vonící
Bez váníc?

RANNÍ MODLITBA

Je stará lavice
Je stůl a džbán
Jak v první den
Poručil pán
A svítí stálce
V šesti dnech jen

Odbijí sedmá
Stvořen je sen
Pén dohovořil
Spočinek ze dna
Dal nám ten
Co vše zbořil

RYBÍ

Jsem

Němá rybí ústa

Krajina houpá pustá

Zamžené zraky

Vždyť rybí oči taky

Chtějí

Žít

Něco o štěstí

Krajina neřestí

Špitá

Leč neví nic

Je jenom tichá

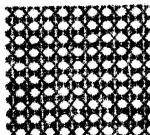
Neví

Nic neříká

A v dálí

Svítá

/Papu/

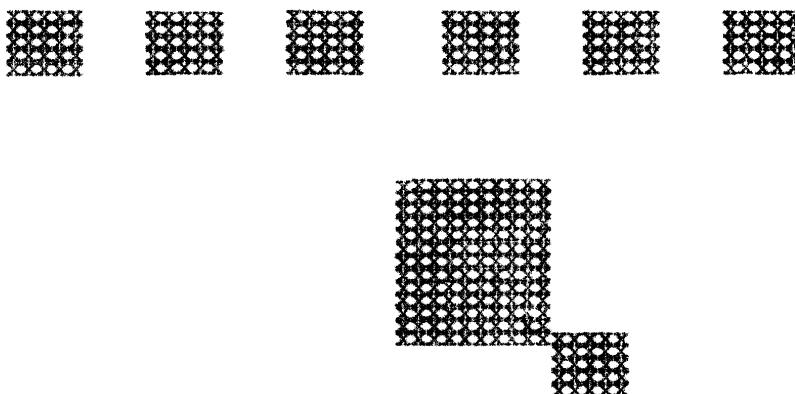
i tady tráva
stopy v sešlém sněhu rozteklý
v propadlých hrobech
hrdla nežízní
nevzletné anděl
jen prach mizí prachu
daleko ústí
minem markýzi

Houštoucím šerem
v šedém plášti vůdce
vzhůru je čas
tiše hovoří
když stoupá nad město
tatáž co v město vtéká
pořád se vracíme
k ústí jak úhoří

nezemřem martine ...

už taky ledacos mě bolí
a těžko chodím do schodů
za chvíli o francouzské holi
kličkovat budu osudu
jednoho života až příliš
já nechci žádné vzkříšení
zmizet
jak pramen
jako příliv
jenž světlo v odliv promění

/j. kepl./

PROSTÁ ÚVAVA o vznešených pojmech

Velký myslitel a státník napsal: "Lidé, kteří by byli opravdu přesvědčeni, že rozvinuli vědu, by nezádali svobodu nových názorů vedle starých, nýbrž nahrazení starých názorů novými".

V této větě je možno vidět oprávněné připomenutí, že nestáčí bojovat za svobodu názorů; je také třeba mít názory, za jejichž svobodu stojí za to bojovat. Tolerance založená na všeobecné lhostejnosti a myšlenkové prázdnotě je nelákavá - je zřejmé, že lidé by z ní hledali únik i s pomocí falešných proroků. Citovaná věta však může být domyšlena i radikálněji - jako polemika s voltaiovskou tradicí hájit právo na svobodu jiných, i když jejich názory odmítáme. Tato radikálnost může znít mnohému uchu přitažlivě - nestává se voltaiovský liberalismus, oprávněný kdysi jako zbraň proti monopolu inkvizitorů, škodlivou sentimentalitou v době, kdy cesta k jediné, vědecké a objektivní pravdě je nalezena a otevřena? Proč mám bojovat za svobodu jiných, proč ji mám dokonce jen tolerovat, je-li to svoboda "křičet, žvanit a psát cokoliv"? V konfliktu svobody a pravdy je třeba dát přednost pravdě, už proto, že svoboda bez pravdy není pravou svobodou. Avšak názorový pluralismus, v němž Voltaireovi prohrobcí dosud spatřují záruku a doklad svobody, je právě její překážkou a dokladem, že pravé svobody dosaženo nebylo - protože pravda je jediná a objektivní a plureslitu názorů nepřipouští. Usili inkvizice, aby nikdo neharušoval ideovou jednotu, bylo vlastně závadné jen tím, že tato jednota se nezakládala na pravdě. Kdyby osvícený papež vyslyšel Galileiho, měl by se sám Galilei - v zájmu své pravdy - přimlouvat nikoliv za neutralizaci inkvisičního aparátu ve vědeckých sporech, ale naopak za jeho náležité přeškolení a plné využití pro ušlechtilý cíl: propagaci nového, vědeckého názoru.

Je možno namítat, že hlasatele či tiché stoupence uvedené argumentace nevedou zdaleka jen tyto čistě intelektuální důvody. Tyto důvody však mají svou logiku a působivost a má smysl pokusit se na ně odpovědět, aniž se rozebírají vedlejší motivy hlasatelů. O to se budeme snažit - jistě ne jako první ani jako poslední - v následujících řádcích.

Sám Galilei by ssi souhlasil s tím, že pravda, kterou objevuje, je objektivní a jediná. Ale - čtenář jeho knih o tom nemůže pochybovat - trval by na tom, že lidé mají uznávat tuto pravdu proto, že je to pravda a

že ji jako pravdu poznali. Gramofon neříká pravdu, i když slova nahrávaná na desku mohou být pravdivá. V tomto smyslu zůstává i te nejobjektivnější pravda subjektivní - aby byla pravdou, musí za ni někdo stát. Nestojí za ní ti, kteří ji jen reprodukují jako gramofon. Nemůžeme tvrdit, že jsme vybovili žáky vědeckým názorem, když jediným důvodem, proč tento vědecký názor při zkouškách odříkávejí, je vědomí, že právě toto učitelé chtějí slyšet. Ale ani upřímné přesvědčení, že Země se točí, protože to učili velcí mužové a je to ve všech učebnicích, není značností pravdy, zhroutili se při první nepředvídané námitce. Pravda, která je člověku předepsána, k níž se neprobojoval vlastním úsilím, kterou si s dostatečným rozhlédem nezvolil, pravda bez svobody je neméně neprává jako svoboda bez pravdy.

Nepochybují o tom, že se mohou vyskytnout situace, kdy nás zejména jistém chování lidí je větší než zájem na rozšíření pravdy. Je ovšem rozdíl, vidíme-li v tom abnormální, tragickou situaci, která by měla být změněna, anebo se s tím smířujeme jako se setrvalým stavem, kde pouze "my" jsme povoláni nést břemeno pravdy. Připouštíme, že i pro to mohou být všechny důvody, ale nositel takového poslání by se měl zamyslet nad tím, proč je pýcha v seznamu hřichů na prvním místě. A nikdy by neměl říkat, že pomohl lidem k pravé svobodě, když je zbevil možnosti volby. Plot v zoologické zahradě může zvířata chránit, ale nikoho ještě nenapadlo tvrdit, že je povznaší k pravé svobodě.

Monopol na hledání pravdy však nejenom brání jejímu šíření - poškozuje také pravdu v jejím nitru. Vlastník monopolu je jako sportovec, který je chráněn před závody. Už sama nechut podstupovat roziko soutěže je projevem nedůvěry ve vlastní síle, už sama záliba v postavení zajištěného vlastníka se vylučuje se zálibou v tvorbě a v hledání. Všechny síly a zájmy vlastníků nakonec pohltí střežení monopolu. A tak i kdyby monopol zpočátku chránil skutečnou, živou pravdu, musí v jeho sevření vyschnout v mumii.

Empirická zkušenosť jen potvrzuje to, co bylo možno předvidat. V dějinách vědy bycím težko našli příklad, kdy vědeckou pravdu poškodila názorová svoboda. I v podstatě neoprávněné námitky proti Darwinově teorii či teorii relativity přispely nakonec jen k jejich prohloubení. Naproti tomu jsou nesčíslné případy, kdy vědeckou pravdu poškodil názorový monopol - a nejvíce tehdy, když byl prohlašován za vědecký. Jakékoli snahy dopomoci pravdě k vítězství omezením názorové svobody nevedly k universelitě, tím méně k universalitě

pravdy, ale jen k rozparcelování světa mezi monopoly "pravd", které sahají přesně po hřeben Pyrenejí a za ním se stávají bludem. Skutečná universalita, které dnes přírodní vědy dosáhly, je podmíněna právě zánikem všech monopolních nároků.

Co se týče vědeckých názorů, lze tedy uzavřít: je správné, když lidé, kteří se domnívají, že rozvinuli vědu, žádají nahrazení starých názorů novými, žádají-li přitom o pomoc lidský rozum a nikoliv inkvisici. A lze si jen přát, aby nežádali svobodu nových názorů vedle starých, protože je to v dospělé společnosti stejně zbytečné jako žádat o vzduch k dýchaní. Pokud však není tato svoboda stejně samozřejmá jako vzduch, zůstává aktuální i voltairovské krédo - právě v zájmu vítězství lepších, pravdivějších názorů je třeba požadovat svobodu pro všechny názory.

Tato věta zní jako rozhodný závěr. Ale nedobývám se do otevřených dveří? Patrně ano, pokud se chci omezit na názory zaručeně a nepochybně vědecké, jakými se bez sporu zabývají přírodní vědy. Zde i obhájce pravdy na monopol může uznat, že úřední podpora tohoto monopolu je zbytečná a škodlivá. Nebot jedinost a objektivnost pravdy, o niž se názorový monopol opírá, je tu natolik zřejmá a následky jejího popírání jsou natolik škodlivé pro každého, že se monopol pravdy přirozeně prosazuje její vlastní silou. Ale jak je tomu v jiných oblastech života, kde se nekonfrontují jen objektivně ověřitelné hypotézy, ale i různé viry, ideály, hodnoty, perspektivy? Je voltairovské krédo přiměřené i zde?

Na tomto místě narážíme na problém rozsahu pojmu. Co je věda? A co je pravda? O tomto problému - aniž by se tím rozřešil - bylo možno napsat celé knihy. Na první pohled se může zdát přitažlivé stanovit hranice nějak "positivně", to jest co nejtěsněji. Ale pak se hned ukáže, jak obtížné je udržet vědu v nějaké kleci. Řekněme, že jejím cílem je poznat realitu oproštěnou ode vší subjektivnosti. Původní étos vědeckého poznání je však v úsilí poznat veškerou skutečnost - a je skutečnost takto oproštěná veškerou skutečností? Ještě více to platí o pravdě. Aniž dovedeme odpovědět na Pilátovu otázku, cítíme přece, že pravda je most, který se klene od maximální objektivnosti až k maximální subjektivitě, od výpovědi, které lze ověřit vědeckými pokusy, až po pravdu srdce, kterou lze pouze prokázat životem. Oba naše hlavní argumenty - že pravdu nelze ukládat dekretem a že monopol pravdu ubijí - zůstávají však na celém rozsahu mostu v plathosti. Co se ovšem stává pochybným, je jedinost pravdy ve smyslu jednomysl-

nosti, uniformity jejího vyjádření, jak tomu rozumějí propagátoři monopolu.

Příklad snad vyjádří mou myšlenku lépe než obecná úvaha. Po třiceti letech jsem snesl z půdy hromadu zapřášených protektorátních novin, jež kdysi můj otec uložil "pro uchování paměti budoucích generací". Na rozdíl od něho jsem nemohl konfrontovat jejich úvodníky, zprávy z bojiště, projevy Václava a podvůdců s různá ~~nezavod~~ učná nabádkou s přímým prožitkem reality, ale jen s jinými, často vzájemně dosti rozdílnými názory z jiných zdrojů. Získal jsem mnohem plastičtější obraz doby, i když mne ani na chvíli nenapadlo věřit jedinému slovu z "politické" části novin. Co mne však zvláště udivilo: uvědomil jsem si, že bych nemusel o době, do niž přes stránky novin nahlížím, předem vědět vůbec nic - a přece bych ~~w/s~~ životní zkušeností, jakou mám/~~pozna~~, že to všechno je lež. Poznal bych to z její naprosté jednomyslnosti.

Snad je třeba ještě něco dodat. Je jisté, že jednomyslnost knih o matematice nebo třeba i o archeologii posiluje mou víru v jejich prevdivost a může někdy být i jejím hlavním zdrojem. O lživosti protektorátních novin svědčí jejich jazyk, slabká argumentace. Avšak i ty jsou nerozlučně spojeny s oním typem jednomyslnosti, jemuž mají sloužit. Četba knih a novin i z jiných období "monopolu pravdy" ukazuje, že mají různé nuance podle toho, jde-li o jednomyslnost nakomandovanou mocí, vsugerovanou fanatismem, či mumifikovanou leností myslí. Jedno však zůstává společné - rozpor s přirozenou pluralitou světa a s jeho otevřeností, jež z této plurality plyne. Jednomyslnost se vyjadřuje slohem, který nezná humor - ale ani opravdový patos. Nezná otázky, přesahující odpovědi.

V čem je však universalita pravdy, není-li v jednomyslnosti postojů a výpovědí? Myslím, že je právě v respektu k pluralitě světa, k přírodě a k jiným bytostem. Usili o tuto universalitu by nemělo vést k "tepelné smrti" myšlenek v uniformním ovzduší naprosté jednomyslnosti, ale ani k chaotickému boji všech proti všem či k všeobecné lhoustejnosti. To vše jako by byly jen různé podoby nedostatku universality, kdy se jednotlivé bytosti a principy snaží růst navek a pohltit celý vesmír, mísť aby se rozvíjely vnitřně a vzájemně se oplodhovaly. "Každý nechť chválí Boha svým jazykem!" Nevím, jaká je naděje na rozvinutí takové universality v současném světě, myslím však, že je to jeho naděje jediná.

- - -

Je básník rybář
s kterým schytáš
vlastní zapomnění ?

Slovem básně čerí
ehvíli
jsi v ní krásně
míjí

Je divné ptát se Léthé
zda zapomnění věků
má již v paměti
kdo nepíl její řeku ?

Marná u dna chvíle
ze slov síta ?

Marná lítost slova
které nenachytá čas ?

Marná paměť slova
zejména
ze jména
o zed hrobu zapřená ?

- - -

Hlásili
velkou oblačnost s deštěm
ve vyšších polohách sněžení

pak ještě
sychravý stesk na jeřábu rudém
který se lesknout studem bude

a podél cest
plášt místy stříbrem tkaný
viset v šípkoví že bude rozedraný

a ještě éterem se nesla věta
že bude možné
v čichsi očích zřít
vychladku krev léta

Rostislav V a l u š e k

K R E I M B A U M

Muselo se to přihodit zrovna teď!

Bůhvíproč setrvávejí rany osudu v obecném povědomí provázeny hromy, blesky a jinými expresivními jevy; ve skutečnosti přicházejí tisíce a jejich strašlivost spočívá v možném přehlédnutí zácestných, že se vůbec něco udělo.

Nebýt jedovatě zelených šatů, ani Vláďa by si jí nevšiml. Valérie zde byla zjevně sama, ano sama - jakživ by nepředpokládal, že by také ji mohlo přildíkat Kariho vzávění duchů Dalekého východu. A nedost na tom, i ona si všimla jeho.

Zrovna teď, když si ho poprvé všiml i sám Kari!

Hrnula se k němu radostněji než beduín za fatou morganou a jeho tělo začalo praskat bolestí natahovaná na skřipec dvou protikladných paramagnetismů.

Jak prostinké bývají velké životní cíle! Zkráží-li se však cesty k nim dříve než v neznočenu, kde obvykle leží, dochází k onomu velkému třesku plodícímu tragická rozhodnutí.

Vládova perspektiva byla triangulovala dvěma příamy směry - k manželství s Valérií a k duchovnímu synovství Kariho Pečinky.

"Že tady potkám tebe, to jsem opravdu nečekala!" řekla bezestrašně a jemu mohlo být útěchou pouze, že pro to víc nemohl udělat.

Vzhledl zoufale ke Karimu, který se na okamžik zastavil zejnat Valériiným magickým fosforeskováním. Když však pokračoval dál k šatně, vyhrkl Vláďa neštastně:

"Ani já, prosím tě, nezlob se, ale mám vzadu nějaké jednání..."

"Aha," pokrčila rameny a její nový úsměv nebezpečně směřoval ke skupince postav punkového vzezření.

Ale za dveřmi už pro něj existoval jedině On, ne-počítaje prvně odcházejícího tablistu Aliho Jefimova a jeho Nástroj. Včas potlačil překvapení nad nedopitou lahvi piva na Kariho stole. Uvědomil si, jaký čas potřebovala publikace *Zen a výživa* k tomu, aby jako neprodajný tisk mohla vyjít ve Sdružení stavitelů sauny a než ji on sehnal za šedesát korun na gramofonové burze.

Ano, vlastně už cosi mlhavého o nových trendech zaslechl.

Hlavou mu prolétl celý ten podstatný úsek života, započatý Kariho zjevením před patnácti lety. Bylo to na koncertě populární zpěvačky středního proudu, na kterém plnil funkci excentrické hrozinky: krutký, avšak dostatečně tajemný výklad o nastroji /"Učí se na něj celý život"/ doposud známém jen z nahrávek skupiny Beatles a letmá zmínka o Kariho mnohaletém pobytu v Indii - později se ukázalo, že v Indočíně, kde strávil část dětství s rodiči, pracovníky tamního konzulátu. A následovná hudební ukázka: úžasná energie se náhle rozlila sálem, bzučení souznějících strun připomínající zlověstný šum ranní džungle nakazilo postupně svou rezonancí znuďené publikum a ve Vládovi od té doby neustalo.

Nejprve mnohaleté shánění desek a literatury, čehokoli indického a marné snění o sítéru. Po jeho návštěvě kanceláře společnosti Air India byl ten ve vyloze označen cedulkou "neprodejně" a patnáct tisíc korun požadovaných po Karim druhým jeho vlastníkem u nás jevilo se tehdy ještě astronomičtěji nezdnes.

Naštěstí avantgardní jazz a přírodní katastrofy pomáhaly šíření indické hudby na západ a naděje stoupačka. Stalo se to teprve před pár měsíci, kdy při cestě nočním velkoměstem zůstal stát jako uhranutý před výlohou hudebního bazaru: visel mezi citerami a zašlymi pouzony, jako by nebylo nic přirozenějšího.

Správně, tady bude nejlepší začít.

"Myslel jsem, že by vás mohlo zajímat, co se mi nedávno podařilo," řekl odvážně.

"Můžeme si snad tykat..." poznamenal Karí, zabalil nástroj do květoveného prostěradla a začal ho omotávat prádelní šňůrou.

"Promiň, chtěl jsem říct, že se mi nedávno podařilo velmi výhodně koupit sítar."

"Opravdu? To mě zajímá," zpozorněl Karí, přerušil balení a sáhl pro cigaretu do promočené krebičky na stole.

Vylíčil mu tu podařenou historku: druhý den ráno ho prodeavač zkłamal.

"Stál deset tisíc, ale už nestojí, protože je už je zaplacený," potom si však na cosi vzpomněl a zvolal na zkroušeně odcházejícího Vládu:

"Počkejte, když už jste tady, rozumíte tomu trochu? Mám takový problém."

Vzápětí se vracel ze skladu s přesným dvojníkem síteru ve vyloze.

"Podívejte se na to," přejel prstem dlouhou prasklinu v ozvučnici, "už vám někdy praskl řetízek na štaflich?"

"Tykev," odpověděl Vláďa bez přemýšlení a dodal: "ovšem speciálně vypreparovaná. To vám tady nikdo nespraví."

Sanci nepropásal: když s náležitě zahráným milosrdným výrazem vedoucímu nabídl, že by jej levně odkoupil a pokusil se slepit, ten nabídku přijal a s vděčením ho vyprovodil až na ulici.

"Tisíc šest set korun," uzavřel, "a jeden supercement."

Karí pokyval uznale hlavou:

"To ti teda gratuluju, a hraješ na něj?"

"Tak se to snad ani nedá nazvat. Vlastně kvůli tomu jsem přišel..."

Karí se podíval na hodinky, vstal a řekl:

"Viš co, jestli nespcháš, můžeme se o tom pobavit cestou, večeře je pry do desítí."

Vláďa samozřejmě spěchal a tak následoval svého potenciálního guru k jeho, přesněji řečeno Jefimovově oktávii kombi a zatímco ukládal sítár na zadní sedadla, nenápadně nahlédl dovnitř zadním okénkem. Uložný prostor byl napěchován jakýmisi podlouhlými předměty svázanými do úhledných balíků. Sklonil hlavu a s námahou přečetl přes záclonku na hedvábém papíře, do něhož byl každý předmět zabalen, nápis švabachem: "Kreimbaum".

S prásknutím dveří sebou provinile trhl a zakoktal:

"Totiž... vlastně chtěl jsem... prostě chtěl bych se od tebe něco naučit. Pochopitelně ne zadarmo, třeba jen pár hodin, takové ty elementární znalosti o regách, metrika a tak, to bych měl. Jedná se mi hlavně o techniku, prstoklady, potřeboval bych prostě učitele."

Užasl nad svou troufalostí, ale v osudových okamžících musí jít stydlivost stranou. A odvážným štěstí přeje. Ali nastartoval, Karí zůstal stát a vrtil hlavou:

"Představ si, že tohle po mně ještě nikdo nechtěl. Nevěřil bys, jak nevděčné je ~~kyby~~ zabývat se tady indickou muzikou. Je to příliš efektní, v tom je ta potíž. Devadesát procent lidí jsou snobové, které třeba přestalo bavit chodit na potlacky, anebo exhibicionisti; těžko kdo chápe, že sítár je prostě nástroj, indická hudba prostě hudba, která něco sděluje."

"Ale je to hudba pramenící z duše, a tak musíš vědět, co v té duši je, tos přece říkal sám," pokusil se Karího zdravě vyprovokovat.

"No ovšem, to platí pro každou hudbu, i evropskou, jenže to nikomu nepřijde, protože tomu všichni rozumějí; proto ti, co se chtějí jenom odlišovat, vyhledávají to nejodlišnější."

"Nejsou ale přece jen nebezpečnější než snobové konzervativci, kteří nechtějí o čemkoli odlišném ani slyšet? Vždyť konečně, tos říkal taky ty, často temné stezky privádějí ke světlým cílům."

Cesta k hotelu uběhla jako voda a Vláďa, místo aby zaplavil Kariho desítkami připravených technických dotazů, vedl s ním hluboký dialog na téma umění a společnost a tvářil se, že ví všecko.

"Počkej, ale vůbec jsme se nedomluvili na tom hlavním," musel ho Kari přerušit, "chtěl ses přece stát učedníkem."

Takže ty bys byl alespoň částečně pro?"

"Tohle po mně ještě nikdo nechtěl. Nevěřil bys, jak moc mi právě to vzdycky chybělo - mít důvod ujasňovat sá, co vlastně vím. Není lepší způsob..."

"Být učitelem znamená učit se," vypravil ze sebe Vláďa jedním dechem další citát, tentokrát z Pečinkových jogistických praktik. Přesně tak si představoval nejštastnější den svého života.

"Na penězích mi samozřejmě nezáleží, i když nějak se to vykazovat bude muset, musím si hlídat nezdaněné příjmy. Spiš jde o to, jak bys to chtěl organizačně zvládnout."

"Co je to dvě stě kilometrů!" zvalal Vláďa a dvěma prsty znázornil, jak málo to pro něj znamená.

"Mám nápad, uděláme to takhle. Zítra nikde nehraje me, můžeme odjet až po obědě. Jestli máš čas, stav se tady v deset hodin a zkusili bychom třeba nějakou úvodní lekci."

"Se sítárem?"

"Je snad řeč o něčem jiném?"

Horečně přemyšlel. Zítra je sice sobota, jeho zaměstnání se však vymyká běžným pracovním dobám a ráno má službu. Krkolomné řešení se zrodilo ve vteřině a on horlivě přikývl.

Rozloučili se a Vláďa vyšel jako opilý do pozdního dubnového večera. Snažil se uklidnit ohňostroj myšlenek v hlavě opakováním fundamentální zenové poučky, že intenzita satori je úměrná intenzitě pochybnosti, neočekávané vřelé mistrově přijetí však sebemenší nepřipouštělo. Ach ano, vždyť byl pro něj ztělesněním tajemství - zen, tao, Šakti, Mohamed, nemohl najít klíč k spojení toho všeho. A teď, místo koán o sporech karmy s dhermou, obyčejná lidská řeč. To je ta pravá "Pokladnice oka pravdivého učení". Všechno bylo rezem jashé, snad kromě jedi-

ného - předmětu s kabalistickým nápisem Kreimbaum. Matolik však zůstal Učení Velké prázdnoty věrný, že se rozhodl pravdu nehledat a vyčkat v klidu jejího samozjevení.

Ve tří čtvrti na deset dopoledne zamkl služební místnost zevnitř a vyklouzl oknem odvráceným od vrátnice. Když se spouštěl s obrovskou lepenkovou krabici po hromosvodu ze zvýšeného přízemí hospodářské budovy, připadal si jako lupič v skladišti zbraní.

Co čert nechtěl, do cesty mu vešla Valérie v důvěrném hovoru s hypermoderním mladíkem. Musel zpomalit, nakonec ale stanul před hotelem přesně s úderem zvonkohry na radnici.

Dvojice již zcela slepá k okolnímu světu se zastavila právě v místě, kde ještě v noci parkoval automobil Alího Jefimova.

"Jediné, co nás může těšit, že se v jídelních lístech myslí stále víc na nás vegetariány," řekl Jefimov a bravurně vynul cyklistovi, janž uplatňoval pravidlo levé ruky. Byl ke svému autu přirostlý, neboť je vlastnil už dávno předtím, než se stal hráčem na buben tabla.

"Svář mezi správným a nesprávným je nemoc myslí," přečetl Karí z rukopisu na klíně a soustředil pohled na první jarní mouchu na předním skle.

"Naneštěstí ne v kuchyních. Umění doverit ryži a nepřipálit je dnes už na vymření," dokončil řidič myšlenku a dodal: "Již nikdy více hotel Radnice!"

Karí řekl mátožně:

"Když jsi hladov, jez, když jsi unaven, spi," vepsal tuto sentenci tužkou mezi rádky a okamžitě uskutečnil.

Už v hluboké tmě se jejich vůz prosoukal okresními silničkami k přízračně osvětlenému staveništi. Zastavili. Hukot míchačky ustal a z okolních lesů zavenuškou stromů a potoka. Obecní muž nedočkavě posvitil baterkou za sklo a vykřikl:

"Mein Gott, Kreimbaum!"

"Mleziva vám vzkazuje, předsedo, že u Rotta dostali švédské hoblinky," řekl Jefimov a předseda vybalil chvějícími se prsty jemné prkénko, jehož nadpřirozená záře v těchto místech připomínala vyleštěný bludný kořen.

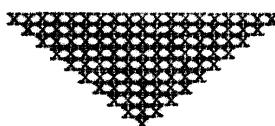
"Pojd, Karle," udeřil Karího vší silou do zad a táhl za ruku k domu, "do rána zažijete nejfantastičtější potírnu v Čechách."

Můžeš-li spát dnes, neodkládaj to na zítřek, napadle ho; železné sevření mu však už nedovolilo si tuto po-

těšující téži zaznamenat.

/duben '86/

Tomáš Tichák

G R E G E R I E

Katakomby jsou pezůstatky středověkých epidemii
klaustrofobie

Vesmír se rozpíná, protože trpí pocitem méněcennosti

Vlaky slouží ke zkracování vzdáleností mezi lokomotivou a brzdařovou kabinkou

Cizokrajní motýli mají mimikry orientálních koberců

Od vydání knihy Typy zločinné používají lupiči
přes hlavu přetažených punčoch

Lety do vesmíru jsou pokládány za hrdinství, protože
pobyt na Zemi se z tohoto hlediska neosvědčil

Nejistá chůze slepců je způsobena tím, že nevědí zcela
určitě, je-li jejich hůl skutečně bílá

Muzikoterapie: ujištování pacienta, že na chvění není
nic nepřirozeného

T.T.

KRÁSNÝ ZTRACENEC LEONARD

C O H E N

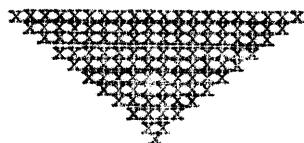
Ta unavená tvář na fotografii, pořízené pouličním automatem se na nás dívá z obalu prvního gramofonového alba Leonarda Cohen a pohledem vyhaslým, smutným, rezignovaným. Těžko si vymyslet přiměřenější obraz k písni, které uslyšíme z desky. Nostalgická, monotonní až sedivá barva hlasu odvíjí nevzrušivě příběhy smutné oním krásným smutkem, který někdy hraňcí se sentimentem.

Avšak stát se proslulou hvězdou show-businessu nebylo původním cílem Leonarda Cohena. A třebaže na jeho pozdějších albech a dokonce i na koncertních vystoupeních můžeme cítit, jak jeho směs chladu, krutého pesimismu a poezie občas zaváňející příliš snadným versotepectvím /působící tak ohromujícím účinkem na jeho publikum/ je ve skutečnosti přesně vypočítaná a nesmírně komerční, přesto nemůžeme aspoň jeho prvním třem albům, kdy ještě stěží mohl parodovat sám sebe, upřít sílu bezprostřední výpovědi a opravdového smutku. Můžeme se usmívat jeho s pečlivou nedbalostí upravenému zevnějšku na koncertech /"nedbalá" rozhalenka v obleku, vždy "pečlivě neoholený" atd./, dokud nezjistíme, že vyprodané koncertní sály a sportovní stadiony jsou pro Leonarda Cohena pouhou náhradní, nouzovou existencí. Tento drobný, stárnoucí muž, kterému bylo souzeno zdědit rodinný obchod se střížním zbožím, tatiž od mládí toužil stát se spisovatelem. Neobětoval tomu málo. Ve dvaadvaceti odešel ze zajištěného rodinného prostředí a se svou dívkou žil osm let na řeckém ostrůvku Hydra, kde sprádal své literární pokusy. Zíli bez vodovodu, bez elektřiny. Oba jeho romány odmítla nnohá nakladatelství, než si našly cestu do tisku. A prodávat se začaly /a kritika si jich začala všimat/ až po Cohenově úspěchu v pop-music. S písničkami, které pro zábavu po celodenní literární prací skládal a zpíval pro svou Marianne za večerů bez televize, kina, divadla, magnetofonu. Dozvěděli bychom se kdy o jeho románech, o kterých se dnes piší diplomové práce, bez jeho úspěchu v kolotoči zábavního průmyslu? Kdyby se tak nestalo, světová literatura by přišla o jeden svěbytný hlas umělce, kterého takřka umlčela sláva /od r.1968, kdy se bleskově ve svých 33 letech prosadil v pop-music, pramen jeho poetiky jako by zvolna vysychal/. Obě Cohenovy knihy z šedesátých

let lze zaředit do proudu tzv. americké židovské literatury. Zvláště v první z nich, v Oblíbené hře /The Favourite Game, 1963/ bychom s tímto proudem našli mnohé styčné body /syn bouřící se proti tradiční judaistické rodině, archetypickú židovská matka, sexuální vystřednosti jako revolta proti tvrdé náboženské výchově atd./.

Ukázky, které přihášíme, jsou z Cohenovy druhé /a až do loňského roku poslední - co v průběhu let napsal, odmítal publikovat, např. autobiografický román z rodinného prostředí/ knihy "Krásní ztracení" /Beautiful Losers, 1966/. Je to kniha krásného, nevidaného, hlubokého smutku, totální rezignace, která je však popsána s takovou krasou a přesvědčivostí, že se na dně veškerého zoufalství dobíráme přece jen naděje. Naděje snad neopodstatněné, naděje vycházející jen z umění vyzpovídat se. I zde můžeme vycítit hluboce zakořeněnou židovskou tradici: Když je ti špatně, poklekní vedle hrobu a vyplač se.

V knize se prolínají náboženské a nábožensko-historické motivy /první křesťanské misie na kanadském území/ s obrázky ze života moderního velkoměsta /Montreal/ bez vlastní kulturní tradiče /"indiańské trauma" je příznačné pro literární generaci sedesátých let/. Především je však kniha hledáním same sebe, hledáním cesty k dokonalosti a jejím nalézání - vždy znova problematizovaným - v rezignaci, v oproštění od veškerých žádostí, od světa.

K N I H A P R V N ī

Jejich příběh

Kdo jsi, Kateřino Tekakwithová? Jsi snad /1656-1680/? Stačí to? Jsi irokézská Panna? Jsi lilie z břehů řeky Mohawk? Můžu tě milovat po svém vlastním způsobu? Jsem jen stárnoucí vědec, který dnes vypadá líp než v mládí. Tak se v tvé tváři obráží sezení na zadku. Jedu po tobě, Kateřino Tekakwithová. Chci poznat, co se děje po tou růžovou pokryvkou. Mám na to právo? Zamiloval jsem se do tvé podoby na náboženském obrazu. Stálas mezi břízami, mými nejoblíbenějšími stromy. Bůh ví, jak vysoko jsi měla zašněrované mokasíny. Za tebou tekla řeka, bezpochyby řeka Mohawk. Dva ptáčky vlevo v popředí by potěšilo, kdybyste je poškrábali na bílých hrdlech nebo je použili k nějakému podobenství. Mám vůbec nějaké právo pídit se po tobě se svou upravenou duší přeplněnou haraburdím z nějakých pěti tisíc knih? Sotvaky se vůbec dostanu z města. Mužeš mě něco naučit o listech stromů? Viš něco o narkotických houbách? Sotva před několika lety zemřela Marylin Monroe. Mohu počítat s tím, že nějaký stárnoucí vědec, možná mé vlastní krve, pojede po čtyřech stech letech po ní tímtéž způsobem jako já po tobě? Ale zrovna teď musíš toho vědět o nebi víc. Vypadá to tam jako na těch malých oltářích z umělé hmoty, které žhnou ve tmě? Přísahám, že mi to nebude vadit. Jsou nakonec hvězdy malíčké? Může stárnoucí vědec konečně nalézt lásku a nemuset si to dělat každou noc, aby mohl usnout? Dokonce jsem přestal nenávidět i knihy. Zapomněl jsem většinu z toho, co jsem přečetl, a upřímně řečeno nikdy se to ani mně ani světu nedalo být příliš důležité. Můj přítel F. říkával svým ztřeštěným způsobem: Musíme se naučit statečně zůstatavat při zemi. Musíme se naučit milovat skutečnost. F. zemřel v polstrované ~~pruhované~~ kobce, jeho mezek shnil upřílišněným sexem. Obličej mu zčernal, viděl jsem to na vlastní oči, a říkali, že z ptáka mu toho moc nezdávalo. Očetřovatelka mi řekla, že to vypadalo jako vnitřek červra. Sbohem, F., starý halasný kamaráde! Jsem zvědav, zda tvá památka přetrvá. A ty, Kateřino Tekakwithová - musíš-li to vědět -, jsem natolik lidský, že trpím zácpou; odměna za sedavý způsob života. Je nějaký div, že jsem své srdce vyslal mezi břízy? Je nějaký div, že stárnoucí vědec, který si nikdy moc nevydělal, chce vlézt na tvou barvotiskovou pohlednicí?

2.

Jsem uznávaným národopiscem, odborníkem na A---, kmen, kterému jsem svým zájmem neměl v úmyslu ublížit. Dnes zbývá pravděpodobně deset čistokrevných A---ů, čtyři z nich jsou mladiaté dívky. Musím dodat, že F. plně využil mého postavení vědce a všechny čtyři dívky opíchal. Starý kamaráde, zaplatil jsi za to. Je pravděpodobné, že A---ové se objevili v patnáctém století, nebo spíš jejich stále dost velký zbytek. Jejich krátké dějiny jsou charakteristické nepřetržitými porážkami. To jméno, A---, je slovo označující u sousedních kmeneů artvolu. Neexistuje jediný zápis, že by tito neštastní lidé kdy vyhráli jedinou bitvu, zatímco písň a pověsti jejich neprátele nejsou prakticky nicméně jiným než nepřetržitým opěvováním triumfu. Můj zájem o toto moře neúspěchů ukazuje můj charakter. Když si ode mne půjčoval F. peníze, obvykle říkal: Díky, ty starý A---e! Kateřino Tekakwithová, posloucháš?

3.

Kateřino Tekakwithová, přišel jsem tě vysvobodit od jezuitů. Ano, stárnoucí vědec si troufá myslit na velké věci. Nevím, co o tobě říkají dnes, protože má latinka zmírá na úbytě. "Que le succès couronne nos espérances, et nous verrons sur les autels, auprés des Martyrs canadiens, une Vierge iroquoise - pres des roses du martyre le lis de la virginité." Zápis jistého Ed.L. z Tovaryšstva Ježíšova, pořízený v srpnu 1926. Ale co na tom záleží? Neschci svůj starý unavený život nést cestou k pramenům řeky Mohawk. S prominutím, jezuité! F. řekl: Opravdový muž nemůže nemilovat církev. Kateřino Tekakwithová, co nás zajímá, jestli tě vymodelují ze sádry? Studuje v současnosti nákresy kánoe z březové kůry. Tví soukmencovci zapomněli, jak je stavět. A co na tom, jestli je gumová reprodukce tvého těliška na přístrojové desce každého montrealského tarifu? To nemůže být špatná věc. Lásku si není možné ukládat. Je část Ježíše v každém vyrobeném kru-cifixu? Myslim, že je. Touha proměnuje svět! Co způsobí, že jevorové úbočí zrudne? Pokoj s vámi, výrobci náboženských tretek! Kateřino Tekakwithová, vidíš, jak jsem uchvácen? Jak se snažím, aby svět byl mystický a dobrý? jsou nakonec hvězdy malíčké? Kdo nás ukládá k spánku? Měl bych si šetřit nehty! Je hmota svatá? Chci po holiči, aby pohřbil mé vlasy. Kateřino Tekakwithová, věnuješ mi už svou pozornost?

4.

Marie de l'Incarnation, Marguerite Bourgeoysová, Marie-Marguerite d'Youvilleová, snad byste mohly vzbudit mou pozornost, kdybych dokázal opustit sám sebe. Chci dostat tolik, kolik mohu. F. říkal, že nikdy neslyšel o světici, aby s ní nechtěl šoustat. Co tím myslí? F., neříkej mi, že se nakonec stáváš hlubokomyšlným. Jednou F. řekl: V šestnácti jsem přestal šoustat ksichty. K poznamce jsem zavdal podnět, když jsem vyjádřil zklamání nad jeho posledním úlovkem, hrbatou dívenkou, kterou potkal v jakémusi sirotčinci. F. se mnou toho dne mluvil, jako bych byl opravdový ubožák, nebo to snad vůbec nemluvil ke mně, když mumlal: Kdo jsem, abych odmítl vesmír?

5.

Francouzi dali Irokézům jméno. Pojmenovat jídlo je jedna věc, pojmenovat národ věc druhá; ne že by se o otázku dnes lidé zajímali. Pokud je nezajímala nikdy, tím hůř pro mě: jsem dalek toho, abych bral na svá bedra domnělá příkorií nevinnych lidí, jak je dokazuje má celozivotní práce s A---y. Proč se každé ráno cítím tak mizerně? Vstávám se zvědavostí, jestli se budu schopen vysrat. Bude mé tělo pracovat? Dají se má střeva do pohybu? Zbarvila ta stará mašina potravu dohněda? Je nějaký div, že se prohrabávám knihovnami kvůli zprávám o obětech? Fiktivní oběti! Všechny oběti, které jsme nezavraždili nebo neuvěznili vlastnoručně, jsou fiktivní oběti. Bydlím v malém činžáku. Ze suterénu je snadný přístup na dno výtahové šachty. Zatímco jsem dole ve městě užedal, abych si připravil koncept o polárních hladavcích, vplížila se do výtahové šachty a sedla si s pažemi obtočenými kolem svých roztažených kolen /tak to aspoň za kaše vyčetla policie/. Přicházel jsem domů každý večer za pět minut tři čtvrtě na jedenáct, přesný jako Kant. Chtěla mi dát lekci, má stará dobrá žena. Ty a tvé fiktivní oběti, říkávala. Neznatelnými krůčky její život zešednul, ale přísahám, že ten sám večer, pravděpodobně přesně v týž okamžik, kdy byla v šachtě zmáčknuta, vzhlédl jsem od svého výzkumu lumíků, zavřel oči a připomněl si ji mladou a svěží, jak jí tančilo ve vlasech slunce, když mě vykouřila v kánoi na oxfordském jezeře. Byli jsme jediní, kdo žili v suterénu, byli jsme jediní, kteří přivolávali výtan do téhoto hloubek. Ale nikomu neudělila lekci, aspon ne tu lekci, jakou si představovala. Posliček z myslivecké restaurace udělal tuž špinavou práci, když si špatně přečetl číslo na teplém sáčku z hnědého papíru.

Edito! F. strávil noc se mnou. Ve čtyři ráno se přiznal, že za dvacet let, co Editu znal, se s ní pětkrát nebo šestkrát vyspal. Ironie! Objednali jsme si z toho samého místa kuře a mluvili jsme o mé ubohé rozmaširované ženě, s mastnými prsty, se skvrnami od omáčky na linoleu. Pětkrát nebo šestkrát, slušné přátelství. Mohl jsem stát na nějaké svaté hoře zkušenosti, kdež daleko, a sladce pokývat svou čínskou hlavou nad jejich malou láskou? Co se stalo hvězdám? Ty svinskéj kurevníku, řekl jsem, kolikrát, pětkrát nebo šestkrát? Och, usmál se F., utrpení nás nutí k preciznosti! Nechť je tedy jasné, že Irokézové, bratří Kateřiny Tekakwithové, dostali jméno od Francouzů. Sami sebe nazývali Hodenosauneeové, což značí Lidé z dlouhého domu. Dali nový rozdíl konverzaci. Každou promluvu končili slovem Hiro, což znamená: jak jsem řekl. Tudiž každý člověk nesl plnou odpovědnost za porušení nejasného šumotu sfér. K Hiro přidávali slovo Koué, výraz radosti nebo tisně, což záleželo na tom, zda bylo zazpíváno nebo zanaříkáno. Takto se pokoušeli poohlbnout závěs visící mezi všemi lidmi, kteří spolu hovoří: na konci každé promluvy člověk takříkajíc poostoupil a snažil se vysvětlit svá slova posluchači, snažil se podvedený intelekt dorazit hlučném opravdových emocí. Kateřina Tekakwithová, mluv na mě v Hiro-Koué. Nemám žádné právo poukazovat na to, co jesuité říkají otrockým dušičkám, kdyby nebylo té chladné noci v laurentianském pohoří, ke které směřuje mé vyprávění, noci, kdy budeme zabaleni v naší raketě z březové kůry, prostoopeni starosvětským, snesitelným prostředím, tělo s duší, a já ti položím svou starou otázku: jsou nakonec hvězdy malíčké? Ach, Kateřina Tekakwithová, odpověz mi v Hiro-Koué. Tu noc jsme se s F. hádali celé hodiny. Nepoznali jsme, kdy se rozednilo, protože jediné okno toho mizerného bytu vedlo do šachty ventilační.

- Ty svinskéj kurevníku, kolikrát, pětkrát nebo šestkrát?

- Och, utrpení nás nutí k preciznosti.
- Pětkrát nebo šestkrát, pětkrát nebo šestkrát?
- Poslouchej, komárede, výtah už zase jezdí.
- Poslouchej, F., nejsem zvědavej na ty tvý mystický žvásty.

- Sedmkrát.
- Sedmkrát s Editou?
- Přesně tak.
- A sedmkrát je možná jen další přibližnost.
- Přesně tak.

- Ale snažil ses mě ukonejšít, že ano? Ach, F., myslíš, že se mohu naučit postřehnout střípky pravdy ve všech těch žvástech?

- Všechno je to pravda.

- Jdi do prdele, ty shnilej ušoustanej cizoložníku, to není žádná odpověď. Všechno těmi svými svatouškovskými móresy ničíš. Tohle je zlé ráno. Má žena je ve stavu, že se ani nedá pohřbit. Jak se asi budu cítit ve výtahu při cestě do knihovny? Ušetří mě všech těch svých pravdivých žvástů, strč si je do své svaté díry. Pomoz kamarádovi. Nepíchej mu ženu.

Tak se odvíděla konverzace až do rána, kterého jsme si nemohli věsimout. Držel se své linky pravdy. Kateřina Tekakwithová, chtěl jsem mu uvěřit. Mluvili jsme, až jsme se zcela unavili a jeden druhého svolékli, tak jak jsme to dělávali jako hoši, tam kde je nyní město, ale kdysi bývaly lesy.

6.

F. toho namluvil spoustu o Indiánech, a to nepříjemně znaleckým způsobem. Pokud vím, neměl v téhle věci žádné vzdělání kromě pohrdavého a nedbale projevovaného zajmu o mé knihy, sexuálního využívání mých čtyř mladičkých dívek z kmene A--- a okolo tisícovky hollywoodských kovbojek. Srovnával Indiány se starověkými Řeky, předpokládal jistou podobnost v jejich charakteru, společnou víru, že každý talent se musí rozvinout v boji, lásku k zápolení, vrozenou neschopnost se na sebekratší čas sjednotit, absolutní podřízenost myšlence na boj a sile ctižadosti. Ani jedna z oněch čtyř A--- neměla orgasmus, což, říkal, je jistě charakteristické pro sexuální pesimismus celého kmene, a uzavíral, že tudíž každá jiná indiánská žena orgasmus mít může. Nebyl jsem schopen se přít. Je pravda, že A---ové se zdají být dnes velmi dokonalem negativem celkového obrazu Indiánů. Nepatrн jsem na něho při jeho dedukci žárlil. Jeho znalost starověkého Řecka byla celá založena na jedné básni Edgara Allana Poea, několika homosekualních aférkách s čísňíky /jedl zadarmo skoro v každém bufetu ve městě/ a na sédrově reprodukci Akropole, kterou z jakéhosi důvodu pokryl červeným lakem na nehty. Chtěl původně použít pouze bezbarvý lek jako konzervující činidlo, ale přirozeně podlehl u pultu v sanooobsluze své dispozici k výstřednostem, když stál tváří v tvář hradbě zářivých vzorků, které byly seřazeny v kartónech jako obrovská kanadská pohorší. Vybral si barvu s názvem Tibetská touha, který ho rozveselil, protože byl to byl takový, jak

tvrdil, rozpor v pojmech. Celou noc se věnoval barvení svého sádrového modelu. Seděl jsem při práci vedle něho. Broukal si úryvky z písni "The Great Pretender", písničku, která změnila tvář populární hudby našich dnů. Nemohl jsem odtrhnout oči od štětečku, kterým tak šťastně mával. Bílá vedle lepkavě červené, jeden pruh vedle druhého, transfuze krve do prachu zřícených prstů malého památníku. F. říká: Nosím své srdce jako korunu. Tak zmizely dómky vlysy, triglyfy a ostatní nejasná jména označující čistotu, bledý chrám a zborcený oltář zmizely pod rudou glazurou. F. řekl: Tady, příteli, dokončíš karyatidy. Tak jsem vzal štětec a vzal to od Themistokla po Clitona. F. si zpíval: Ou-u-u-u, o velkou věc se ucházím, předstírám mnohé, net záměry mala veliké, a tak dál - písnička v souvislostech zřejmá, ale ne nepatřičná. F. často říkal: Nikdy nepohrdej zřejmými věcmi. Byli jsme šťastní! Proč bych měl ten výkřik potlačovat? Tak jsem nebyl šťastný od puberty. Jak jsem byl blízko, kousek výše v tomto odstavci, ke zradě na této šťastné noci! Ne! Když jsme pokryli barvou celičký ten sádrový model, F. jej postavil na karetní stolek pod okno. Slunce zrovna vycházelo nad zubatou střechu sousední továrny. Okno zružovělo a naše dílo, ještě ne zcela suché, zářilo jako obrovský rubín, jako nádherný drahokam. Vypadalo jako složitá kolébka všech těch nemnoha vznešených a zkáze podléhajících citů, jež jsem si chtěl uchovat a opustit je někde v bezpečí. F. se natáhl na břicho na koberec, bradu si dal do dlani a zíral na ~~xixxxxxxxxxxx~~ rudos akropoli s konejšivým rámem v pozadí. Pokynul mi, abych silehl vedle něho. Podívej se na to odsud, řekl, maloučko přívři oči. Udělal jsem podle něho, přimhouřil jsem oči a - akropolis zaplala studeným nádherným plamenem, vysílajíc na všechny strany paprsky /ne dolu, protože tam byl karetní stolek/. Nebreč, řekl F., a začali jsme mluvit.

- Takhle nějak ji museli vídat oni, někdy časně ráno, když se vzhíru k ní podívali.

- Starověcí Atéňané, zašeptal jsem.

- Ne, řekl F., starí Indiáni, rudoši.

- Copak měli takovou věc, postavili nějakou akropoli? zeptal jsem se, protože se mi zdálo, že jsem zapomněl všechno, co jsem znal, přišel jsem o to v tazích toho malého štětce a byl jsem připraven uvěřit čemukoli. Pověz mi, F., měli Indiáni takovou věc?

- Nevím.

- Tak o čem to mluvíš? Snažíš se dělat si ze mne blázny?

- Uklidni se, neber si to tak. Upokoj se. Nejsi šťastný?

- Ne.

- Proč ses nechal okrást?

- Proč se mě vždycky snažíš ponížit? zeptal jsem se ho s takovou vážností, že jsem se toho polekal. Vstal a přikryl model plastikovým přehozem ze staré remingtonky. Udělal ~~jsem~~ to tak něžně, s takovou bolestí, že jsem po prvé viděl, jak F. trpí, ale čím, te bych povídět nedokázal.

- Skoro jsme začali vyborný rozhovor, řekl F., když zapsal ranní zprávy. Pustil rádio hnednáhlás a začal divoce křičet na hlasatele, který odříkával výčet katastrof. Jen pluj, jen pluj, vznešeny korube Státu, autonehod, porodů, Berlina, léku proti rakovině! Poslouchaj, kamaráde, naslouchaj přítomnosti, právě ted je to všechno kolem nás, vymalované jako cíl, červený, bíly a modrý. Vpluj do cíle jako šípka, jako trefa na forbesu v zaplivaném hospodě. Všechno zapomeň a naslouchaj tomu dění okolo. Neztrat nic ze své paměti, nech ji pěkně žít, ve všech svých barvách, zle někde jinde, vyvěs svou paměť proti korábu Státu jako na pirátské výpravě, nemíš si to přímo do cinkající přítomnosti. Víš, jak to udělat? Víš, jak uvidět akropoli stejně jako Indiani, kteří nikdy žádnou neměli? Opicej světici, ano, takhle, najdi si malou světici a šoustej s ní a šoustej v nějaké přijemné části nebe, vlouej se přímo do jejího oltáře z umělé hmoty, uhnízdi se v jejím stříbrném medailonu, šoustej s ní, dokud se nerozcinká jako upomínková hrací skřínka, dokud se slavnostní světla nebudu rozsvěcovat zadarmo, najdi si malou dryáčnickou světici jako je Teresa nebo Kateřina Tekakwithová nebo Lesba, které nikdy nepoznalý ptáka, eje které po celý den polehávají v čokoládově sladké básní, najdi si jednu z těch výstředních nemožných kund a šoustej ji celý život, sundej ji z oblohy, šoustej ji na Měsíci s ocelovými přesýpeci hodinami v zadku, vymuchlej se do jejich vzdušných rob, saj její neexistující štavy, chlemetej, chlemetej, chlemetej, pes v éteru, pak slez dolů na tuhle bachratou zemi a schliple se touhle bachratou zemi loudej v kamenných botách, nech se nemilosrdně rozdrtit pohyblivým cílem, nesmyslně dýchej znova a znova, přímo do mozku, berenidlem do srdce, kopancem do žourku, pomoc, pomoc!, to je má chvíle, má vteřina, má tlínska z toho zasraného stromu slávy, policie, hasiči! podívej na to pulsování štěstí a zločinu, hoří v krajenu jako ruže z akropole!

A tak dál. Nemám naději vypsat ani polovinu toho, co řekl. Blouznil jako šílenec, sliny mu létaly od ustí s každým druhým slovem. Myslim, že v jeho mozku už nleddala nemoc, neboť zemrel přesně takhle, po letech, v blouznění. Jaká noc! A z této vzdálenosti, jak sladká se zdá naše hádka, dvou dospělých mužů ležících na podlaze! Jak dokonalá

noc! Přísahám, že dosud cítím její teplo, a vůbec nezáleží na tom, co proveděl s Editou, opravdu, oženil jsem se s nimi v jejich nezákonné posteli, s otevřeným srdcem stvrzuji svaté právo kterehokoli muže a ženy na její temné rozcitlivělé noci, které jsou dost vzácné a proti kterým se spiklo tolik zákonů. Kdybych jen uměl žít v této perspektivě. Jak rychle přicházejí a mizí, ty vzpomínky na F., na noc plné kamarádství, na žebříky, po kterých jsme vysplhalí a na štastné chvíle obyčejné lidské pospolitosti. Jak rychle se vraci malichernost a ta nejsprostší forma majetnického držení skutečných nemovitostí, tyranie nad dvěma čtverečními palci lidské kůže, kundou mé ženy.

7.

Irokézové takřka vyhráli. Tři jejich největší nepřátelé byli Huronové, Algonquinové a Francouzi. "La Nouvelle-France sa va perdre si elle n'est fortement et promptement secourue." To napsal P. Vimont, Supérieur de Québec, roku 1641. Juch! Juch! Vzpomeň si na film. Irokézové tvořili federaci pěti kmeneů situovanou mezi řekou Hudson a jezerem Erie. Od východu k západu to byli Agnierové /které Angličani nazývali Mohawky/, Ohneycutové, Onnontaguéové, Goyogouinové /nebo Goyogouinové/ a Tsonnontouanové. Mohawkové /které Francouzi nazývali Agniery/ zabírali území mezi horním tokem řeky Hudson, jezerem George, jezerem Champlain a řekou Richelieu /dříve nazývanou Irokézská řeka/. Kateřina Tekakwithová byla z kmene Mohawk, narodila se roku 1656. Dvacet jedna let svého života strávila mezi Mohawky jako opravdová mohawská žena. Irokézové čítali dvacet pět tisíc duší. Mohli vyslat do pole dva tisíce pět set válečníků, neboli deset procent federace. Jen pět nebo šest set jich náleželo k Mohawkům, ale ti byli obzvláště divoci, a nejen to, měli pušky, které dostali od Holandáků u Fort Orange /v Albany/ výměnou za kožešiny. Jsem hrdý na to, že Kateřina Tekakwithová byla nebo je Mohawkem. Její bratři jsou jistě z těch nekompromisačních černotilých filmů, než začali kovbojky psychologizovat. Teď k ní chovám tekové city, jako mnozí z mých čtenářů ke krásným černoškám, které sedí naproti nim v metru se štíhlýma pevnýma nohama vystřelujícíma z těch růžových tajemství. Mnozí z mých čtenářů je nikdy nepoznají. Je to spravedlivé? A co ta spousta bělostných čuráku, nikdy nepoznaných tolka Američankami? Svelečte se, svelečte se, chce se mi zakříciť, podivejte se jeden na druhého. Vzdělávejme se! F. říkal: V osmdvaceti /ano, přiteli, tak dlouho to trvalo/ jsem přestal šoustat podle barev. Kateřino Tekakwithová, doufám, že jsi hodně tmavá. Chci objevit v tvých tu-

hých černých vlasech jemný pach syrového masa a bílé krvě. Doufám, že v tvých vlasech zůstalo trčnu městnoty. Nebo je to všechno poníženec ve Vatikánu, v krobkých ukrývaných hřebenů? Jedné noci v sedmém roce našeho manželství se Edita natřela temou červenou šminkou, kterou kupila v obchodě s divadelními potřebami. Vyngákala ji na sebe z tuby. Za pět minut tři čtvrtě na jedenáct, vracím se z knihovny, a ona tam stojí úplně nahá uprostřed pokoje, sexualní překvapení pro jejího starýho. Podala mi tubu a řekla: Stáhne se jinými lidmi. Myslíc tím, domnívám se, nové způsoby libání, žvýkání, saní, skákaní. Je to stupidní, řekla zlomeným hlasem, ale stáhne se jinými lidmi. Proč jsem musel její úmysl ponížit? Snad chtěla říct: Dej se se mnou novou cestou, cestou, kterou se můžeme vydat jen jako cizinci, a můžeme na ni vzpomínat, až budeme opět sani sebou, a tak už nikdy nebudešme znova úplně sami sebou. Snad měla na mysli nějakou krajinu, kam vždycky chtěla odcestovat, stejně jako já stojím tváří v tvář severské řeče, noc je čistá a jasná jako drobné říční oblázky, na mém nejdokonalejším vyletí s Kateřinou Tekakwithou. Měl jsem odejít s Editou. Měl jsem vylézt ze svých šatů a vstoupit do toho městného převleku. Proč až teď, po letech, můj ocas vstává nad jejím obrazem, jak tam stojí tak absurdně pomalovaná, s prsy temnými jako dva líšky, s obličejem připomínajícím Ala Jolsone? Proč se teď krev náti tak zbytečně? Pohrdnul jsem její tubou. Vykouej se, řekl jsem. Poslouchal jsem její cakání a těšil se na náš půlnocní večeři. Z mého malého, zlého triumfu mi vyhlédro.

8.

Spousta kněží byla zabita a snězena a tak dál. Micmacové, Abénaquiové, Montagnaiové, Attikemégueové, Huronové, Tovaryšstvo Ježíšovo s nimi mělo své zémery. Spousta semenne v lese, vsadím se. Irkézové ne, ti pojídali kněžská srdce. Chtěl bych vědět, jaké to bylo. F. Mikal, že jednou jedl syrové ovčí srdece. Edita měla ráda mozeček. René Gouphil to schytal 29. září 1642, první oběť Mohawků v černém hávu. Nam, řím. P. Jogues padl "sekerou barbarů" 18. října 1646. Je to všechno tady černé na bílém. Církev miluje takové detaily. Zde přicházejí tlustoučci andílci z jejich teploušskými zadky. A tady jsou Indiáni. Tady je Kateřina Tekakwithová o deset let později, lilie z půdy zavlažené Zahradníkem krvi mučeňíků. F., svými experimenty jsi zničil můj život. Jedl jsi syrové ovčí srdece, jedl jsi kůru,

jednou jsi jedl hovno. Jak můžu žít na světě vedle tvých proklatých vylomenin? F. jednou řekl: Nic není tak deprimující jako výstřednost současnosti. Patřila k Tortoisům, nejlepšímu rodu Mohawků. Naše cesta bude pomalá, ale zvítězíme. Její otec byl Irokéz, idiot, jak se zdá. Matka byla algonquinská křesťanka, pokřtěná a vychovaná v Three-Rivers, což je pro indiánské děvče pitomé město /nedavno mi o tom povídala jedna mladá Abénaquihenka, která tam chodila do školy/. Byla zajata při irokézkém nájezdu, což bylo asi její největší životní štěstí. Pomozte mi někdo, pomozte mému surovemu jazyku. Kde je můj zlatý jazyk? Nebyl jsem vybrán, abych hovořil božím jazykem! Byla otrokoní jednoho irokézkého bojovníka a měla dobré prořízlou pusu nebo něco, protože se s ní oženil, i když ji mohl jen využívat. Byla kmeneň přijata a od toho dne se těšila veškerým právům Tortoisů. Je zapsáno, že se nepřetržitě modlila. Glo, glo, dobrý Bože, hrb, prd strk, sladký Všemohoucí, trh, frk, škyt, škub, zzzzz, chrocht, ježíšikriste, musela mu ze života udělat peklo.

x x x x x

10.

Vždy jsem toužil být milován komunistickou stranou a Matkou Církvi. Chtěl jsem žít v lidové písni jako Joe Hill. Chtěl jsem plakat ze nevinné, které by zmrzačila mé bomba. Chtěl jsem děkovat sedláčkému tatíkovi, který nás na ptěku nakrmí. Chtěl jsem mít v půli sešpandlený plášt, lidé by se smáli a já bych salutoval spátnou rukou. Chtěl jsem být proti bohatým, i kdyby některí z nich znali Danta; těsně před svou zkázou by se jeden z nich dozvěděl, že ho znám také. Chtěl jsem, aby moji tvář nesli v Pekingu s běsní nepsanou na rameni. Chtěl jsem se vysmát dogmatům, dokonce sam sebe zničit v boji proti nim. Chtěl jsem se utkat s reklamami na Brodwayi. Chtěl jsem, aby si Pátá Avenue vzpomněla, že byla indiánskou stezkou. Chtěl jsem odejít z hornického městečka s obhroublými způsoby a předsudky, které mi předal ateistický strýc, černá ovce rodiny. Chtěl jsem uhánět napříč Amerikou v hytliku, jediný běloch, kterého berou černoši. Chtěl jsem navštěvovat koktejlové večírky se zbraní při sobě. Chtěl jsem povědět nějaké, staré přítelkyni, zděšené mými metodami, že revoluci nelze dělat u servírovacích stolků a dívat se přitom na její stříbrné večerní šaty zvlhlé v rozkroku. Chtěl jsem bojovat proti nadvládě tajné policie, ale se Stranou. Chtěl jsem, aby se stará paní, která přišla

o syny, o mně zmínila ve svých modlitbách ve spinavém kosteliku a uvěřila svým synům. Chtěl jsem se křížovat psrostými slovy. Chtěl jsem tolerovat pohanské pozůstatky ve vesnických rituálech, příčíci se Kurii. Chtěl jsem obchodovat s tajnými ~~společnostmi~~ realitami, zástupce nestárnoucího anonymního multimilionáře. Chtěl jsem psát pěkné o Židech, chtěl jsem být zastřelen mezi masky nesousími Tělo Páně na bojišti proti Francovi. Chtěl jsem kázat o manželství z nezasažitelné kazatelny panenství a pozorovat černé chlupy na nohách nevěst. Chtěl jsem napsat velmi jednoduchou angličtinou traktát proti omezování porodů, pamflet k prodeji ve foyerech, ilustrovaný dvoubarevnou kresbou rozprsklých hvězd a věčnosti. Chtěl jsem na čas zakázat tanec. Chtěl jsem být fetařský kněz, který pořizuje záznam pro folklotistickou společnost Folkways. Chtěl jsem být přeložen z politických důvodů. Objevil jsem, že kardinál --- bere tučné úplatky od jednoho ženského časopisu, byl jsem napaden svým zpovědníkem, viděl jsem sedláky podvedené z nezbytných důvodů; ale znovy dnes večer vyzvánějí, je to jen další večer na božím světě, a je mnoho nenasyčených, mnoho kolen touží po pokleknutí, a já vystupuji po vyšlapaných schodech ve svém otrhaném hermelínu.

11.

Dlouhý dům Irokézů musí být čistý. Délka: různá od sta do sto padesáti stop. Výška a šířka: dvacet pět stop. Postranní nosníky podpírající střechu jsou udělány z velkých kusů cedru, jasanu, kaštanu nebo borovice. Zadní okno ani komín, ale na každém konci dveře. Dírami ve střeše se dostávalo světlo dovnitř a kouř ven. V místnosti několik ohnů, čtyři rodiny na jeden oheň. Rodiny se rozmístily tak, aby celou délku místnosti probíhala chodba. "La manière dont les familles se groupent dans les cabanes n'est pas pour entraver le libertinage." To napsal P. Edouard Leconte, S.J., v roce 1930, přiostřuje naši pochlavní chuť svým odborným způsobem Tovaryšstva. Struktura dlouhého domu přilis "nebránila prostopášnostem". Co se dělo v tom temném tunelu? Katerino Tekakwithová, cos viděla svýma rozšířenýma očima? Jaké šlávy se míchaly na medvědí kůži? Bylo to horší než v kině? F. říkal: Atmosféra kina, to jsou noční záshuby mezi mužským a ženským vězením; vězni o tom nic nevědí - pouze cihly a brány se propojí; mystická jednota je dovršena ventilačním systémem: pachy pohlcují jeden druhý. F.-ovo výstřední pozorování odpovídá tomu, co mi pověděl jeden duchovní.

říkal, že za nedělního rana vidí nad muži shromáždívšimi se na bohoslužbách ve vězení v Bordeaux pach semene jako vlnký mrak. Moderní kino, promítající umění, postavené z betonu a sametu, je žert, který, jak říkal F., není nicméně než smrtí emocí. Žádné zásnuby v těchto smrtelně ztuhlých rakvích, kde všichni si sedí na genitálních, protože jim ukazují stříbrné genitalie na plátně. Vratte zpátky ukrývaný sex! Nechte znova oscasy vstávat a ovíjet se jako břečtan kolem zlatého paprsku projektoru a kundy zívat pod rukavicemi s bílými papírovými sáčky s cukrovím, a žádná oslnující poprsí ať nelákají špinavé prádlo našich každodenních životů do paláců kin, mrtvých jako radarový signál, ať žádné patentované neorealisticcké šoustání nerovnává neproniknutelné závěsy možnosti mezi všechni dívky v hledišti! V temném dlouhém domě mého mozku dovolte mi dělat si s ženami, co chci, nechte mě klopýtchat o tebe, Kateřina Tekakwithová, tři sta let stará, voňavá jako mladá břízka, ať už ti kněží nebo mor udělali cokoli.

x x x x x

15.

Kateřina Tekakwithová v šeru dlouhého domu. Edita, skrčená v zatuchlé místnosti, pokrytá šminkou. F. vrhající smeták svou novou továrnou. Kateřina Tekakwithová nemohla vycházet za poledne. Ve chvílích, kdy přece jen vycházela, balila ji kulhavá matka do přikrývky. Tak minul její dívčí věk, daleko od slunce ažvuků lovů, kdy byla neustálou svědkyní jídel unavených Indiánů a soustání jednoho s druhým, a obraz čisté Panenky Marie se jí třásl v hlavě silněji než všechny nástroje tanečníků; stydlivá jak srnka, o níž slyšela vyprávět. Jaké hlasy to slyšela, hlasitější než vzdechy, sladší než chrápání? Jak dobré se musila naučit pravidlům společenství. Nevěděla, jak lavec dohání svou kořist, ale znala, jak se rozvaluje s plným břichem, jak později říhá při milování. Viděla všechny přípravy a všechny výsledky bez perspektivy posazené vůči stráním hor. Viděla párení, alespoň slyšela šepotané písňě v lesích a dárečky vyrobené z trávy. Postavena před tento útok lidských strojů, musela rozvinout přesně propracované a jasné poznatky o nebi - a nenávist k vezdejší zasranosti. Přesto je záhadou, jak člověk opouští tento svět. Dumque crescebat aetate, crescebat et prudenter, říká P. Cholenec v roce 1715. Je to bolest? Proč její vize nebyla třeba rabelaisovská. Bylo jí dáno jméno

Tekakwithová, ale přesný význam slcva není znám. Ta, která dává věci rád, to je interpretace abbého Marcouwe, starého misionáře v Caughnawaze. Abbé Cuoq, sulpiciánský odborník na indiánskou otázku, říká: *Celle qui s'avance, qui meut quelque chose devant elle.* Jako ten, kdo postupuje v šeru, s pažemi napřaženými před sebou, to je výklad P. Lecompta. Rekněme, že její jméno bylo kombinací těchto dvou poznatků: Ta, která postupuje a umí zacházet s temnotou. Snad jsem, Kateřina Tekakwithová, přišel za tebou stejným způsobem. Laskevý strýc vzal sirotka dovnitř. Po morové zkáze se celá vesnice přestěhovala míti proti proudu řeky, blíž k místu, kde se do ní vlévala řeka Auries. Jmenovala se Gandaouagué, další jméno, které známe v mnoha podobách; Gandawague, huronské slovo užívané misionáři k označení vodopádu nebo pěřejí, Gahnawagué v mohawkém dialekту, Kaknawaké, z čehož vzniklo dnešní Gaughnawaga. Plním svou povinnost. Tady žila se svým strýcem, jeho manželkou a sestrami v dlouhém domě, který postavil, jedně ze základních os vesnice. Irokézske ženy pracovaly těžce. Lovec se nikdy netahal se svým ulovkem. Možízl zvířeti břicho, aby vytekla krev, nabral plnou hrst vnitřnosti a jak tančil domů, rozvěšoval sem tam střeva, kousek se zahoupal na větví, jiný padl do keře. Ulovil jsem, oznámil své ženě. Šla po jeho silzských stopách do lesa a odměhou za ~~ukázání~~ nalezení skoleného zvířete bylo přinést je zpátky manželovi, který spal u ohně s kručícím žaludkem. Ženy dělaly většinu nepřijemných věcí. Válka, lov zvěře a ryb byla jediná zaměstnání, která muži dovolovala jeho důstojnost. Zbytek času kouřil, tlačhal, hrál různé hry, jedl a spal. Kateřina Tekakwithová měla práci ráda. Všechna ostatní děvčata spěchala, aby mohla pryč, tančit, flirtovat, česat si vlasy, malovat tváře, nasazovat si náušnice a ověšovat se barevnými porcelánovými střípky. Nosily luxusní kůže, vyšíváné kožené kamaše pošité korálky a dikobrazími ostny. Nádherné! Nemohl bych milovat jednu z nich? Slyšela je Kateřina tančit? Ach, měl bych rád jednu z tanečnic. Nechci vyrušovat Kateřinu, pracující v dlouhém domě, zatímco tlumený dusot skájakých nohou vyrývá dokonalé pálicí kruhy do jejího srdce. Dívky nemyslí příliš na zítřek, ale Kateřina spojuje své dny v řetěz propojený v temnotách. Její tety naléhají. Tady je náhrdelník, navlékni si jej, dráhá, proč si nenamaluješ svou mizernou pleť? Byla velmi mladá, dopřála si ozdobit se a nikdy si to neodpustila. Dvacet let poté plakala nad tím, co pokládala za jeden ze svých smrtelných hříchů. Kam se to dostávum? Je to žena, jakou chci? Po chvíli přestaly tety naléhat a ona se vrátila k nekonečné práci, k mletí, tažení vody, snášení

dříví na oheň, připravování kůží k obchodování - to vše dělala s povšimnutí hodnou poddajností a ochotou. "Douce, paciente, chaste, et innocente," říká P. Cheuchetiére a pokračuje: "Sage comme une fille française bien élevée." Jak dobré vychovaná francouzská dívka! Ach, hanebná Církvi! F., tak tohle jsi chtěl ode mne? Tohle je můj trest za to, že jsem nešel s Editou? Čekala na mne celá pokrytá rudou šminkou a já myslil na svou bílou košíři. Zkusil jsem od té doby tubu použít, - jedný lesknoucí se sloupec, zbytečný pro mě jako ta F.-ova akropolis toho rána. A ted čtu, že Kateřina Tekakwithová měla velký talent na vyšívaní a ruční práce, a tak vyráběla nádherné vyšívané kamaše, váčky na tabák, mokasíny a náhrdelníky z mušliček. Modiny a hodiny takto pracovala, s kořeny a kůžemi z úhořů, skorépkami, porcelánem, díkobrazími brky. Aby je nosil kdokoli kromě ní! Kým byla zkrášlena její mysl? Její mušličkové náhrdelníky byly zvláště oblíbené. Byl tohle způsob, jak se vymstát penězům? Možná jí právě její opovržení umožnilo vymyšlet komplikované stříhy a barevné aranže stejně jako * F.-ovo opovrhování sociálními vztahy mu umožnilo koupit si továrnu. Nebo jím nerozumím ani jednomu? Jsem unaven fakty, jsem unaven spekulacemi, chci být pohlcen hlcupostí. Chci být smeten. Nezajímá mě ted, co se děje pod její přikrývkou. Chci po celém těle cítit bezbarvé polibky. Chci, aby pochválili má pojednání. Proč je má práce tak osamělá? Je po půlnoci, výtah je v klidu. Linoleum je nové, kohoutky těsní, F.-ův odkaz. Toužím po všech vyvrcholeních, o která jsem nepožádal. Chci novou kariéru. Co jsem udělal Editě, že za mnou nepřijde ani její duch, aby mě posilnil? Nenávidím tentile byt. Proč jsem ho předělal? Myslel jsem si, že ~~ženský~~ by byl pěkný ve zlaté. Ach, Bože, prosím, naplh mě bázni. Ti dva, kteří mě milovali, proč jsou dnes v noci tak bezmocní? Její břicho je zbytečné. F.-ův závěrečný horor bezvýznamný. Zajímalo by mě, jestli prší. Chci F.-ovy zkušenosti, jeho citovou výstřednost. Nemohu pomyslet na jedinou věc, kterou F. řekl. Mohku si jen připamatovat způsob, jakým používal kapecník, jak jej pečlivě rozprostřel, aby svůj noc uchránil od smrkanců, vzpomínám na jeho pronikavé troubení a radost, jakou mu to dělalo. Pronikavé a kovové, vyloženě hudební troubení, bokem natočená kostnatá hlava, potom výraz údivu, jako by právě dostal neočekávaný dárek, a zdvižené obočí, které říkalo: K nevíře. Lidé smrkají, F., to je všechno, nedělej z toho do prdele takový zázrak, deprimuji mě to, je to tvůj deprimující zvyk, milovat sarkání a jíst jablka, jako by pro tebe byla šťavnatější, a být první, který vykřikuje, jak dobrý je film. Deprimuješ lidi. Taky máme rádi jablka. Nenávidím pomyšlení na věci, kterés napovídáš Editě, které pravděpodobně zněla v tam smyslu, že její tě-

lo je první, kterého se dotýkáš. Těšilo ji to? Její nové bradavky. Oba jste mrtvi. Nikdy se nedivej příliš dlouho strnule na prázdnou sklenici od mléka. Nelíbí se mi, co se stalo s montréalskou architekturou. Co se stalo se stany? Rád bych obvinil Církev. Obviňuji římsko-katolickou církev v Québecu ze zničení mého pohlavního života a za vsunutí mé končetiny do posvátné skřínky určené předem pro můj prst, obviňuji řím.-kat. círk. v Q. z toho, že mě přinutila k strašným teploušským kouskům, které jsem prováděl s F., další obětí systému, obviňuji církev ze zabíjení Indiánů, obviňuji církev za to, že nedovolila Editě, aby ke mně bez básně shlédlá, obviňuji církev z nebarvení Edity rudou mastnou barvou a z oloupení Kateřiny Tekakwithové o rudou mastnou barvu, obviňuji církev z lovu na automobily a ze způsobování uhrů, obviňuji církev ze zničení mohawských tanců a za nesesbírání lidových písni, obviňuji církev za to, že mi ukradla opálení a z podporování lupů, obviňuji církev z posílení lidí se špičavými nehty do tramvají, kde tito pracují proti Vědě, obviňuji církev za obřízku žen ve francouzské Kanadě.

xx

Takto v kruzích se po celou první část autor dostává stále blíž ke svému obsedantnímu tématu, k analýze neschopnosti najít společnou řeč, k prázdnotě sexu, který je "jediným jazykem, který nám zbyl" /The Favourite Game/. Kniha se noří stále intimněji do vypravěčova života.

xx

19.

Je čas, aby Edita utíkala, utíkala mezi starými kanadskými stromy. Ale kde jsou dnes holubice? Kde jsou fosforeskující ryby? Proč se ukryvají místa skryší? Kde je dnes Laskavost? Proč se Mistorie nespokojí s cukrovím? Kde jelatináská hudba?

- Pomoc!

Edita utíkala lesem, třináctiletá, muži za ní. Měla na sobě šaty ušité z pytlíků od mouky. Jistá továrna na mouku balila svůj výrobek do pytlíků potištěných květy. Třináctiletá dívka utíká mezi jehličím borovic. Viděli jste už někdy něco takového? Utíkej za jejím mladým zadkem, Věčný Ptáku Vědomí. Edita mi ten příběh vyprávěla, nebo aspoň jeho část, o léta později, a já jsem od té chvíle její tělo už vždy pronásledoval skrz ten les, přiznávám. Jsem zde, stárnoucí vědec, zdivočelý nejasným hořem, de-

tektiv přinucený k pátrání stíny gonád. Edito, odpust mi, byla to výdycky tak třináctiletá oběť, skterou jsem soustal. Odpust sám sobě, řekl F. Třináctiletá kůže je velmi krásná. Jaká jiná potrava na světě kromě brandy je dobrá po třinácti letech! Číšná jedí staré vejce, ale ta nejsou dobrá. Ach, Kateřina Tekakwithová, pošli mi třináctky dnes! Nejsem vyléčen. Nikdy nebudu vyléčen. Nechci psát tyto dějiny. Nechci se s věním pářit. Nechci být tak šikovný jako F. Nechci být vedoucí kanadskou autoritou přes A---y. Nechci nový žlutý stůl. Nechci mít zlosti o hvězdačkách. Nechci provozovat Telefonní Tanec. Nechci přemoci mor. Chci mít ve svém životě třináctky. Biblický král David měl jednu na zahřívání své smrtelného lože. Proč bychom nemohli spolupracovat s krásnými lidmi? Pevně, pevně, pevně, ach, chci být chycen životem třináctiletých. Vím, víc o válce a obchodech. Jsem si vědom mizérie. Elektrizující náboj třináctiletých je velmi sladký, když jej sajete a já jsem ~~xxxxxxxxxxxxxx~~ /nebo mi dovolte být/ něžný jako kolibřík. Nemám snad kolibříka v duši? Není v mé vášni poletující nad zvlhlou mladou kundičkou v chomáči blondatých vlasů cosi bezmezného a nepopsatelného? Ach, pojďte, smělé milenky, v mému dotechu není nic z krále Midase, nic nedělám pro peníze. Pouze se pesu na vašich beznadějných břeclavích, jak mimo mne dorůstají k obchodním problémům. Nic nezměním, když popljuji a vsrknu do první podprsenky.

Pomoc!

Editu pronásledovali čtyři muži. Proklínám každého z nich zvlášt. Nemohu je vinit. Vesnice je daleko, plná rodinek a prdeč. Ti muži ji sledovali roky. Učebnice ve francouzské Kanadě nepodporují úctu k Indiánům. Jistá část kanadských katolíků si není jistá vítězstvím církve nad čamanem. Žádný div, že lesy v Québecu jsou ničeny a prodávány do Ameriky. Kouzelné stromy porušené krucifixem. Zabíjejí mladé. Hořkosladká je míza z kundy třináctileté. Ach, Jazyku Národa! Proč nemluvíš sám za sebe? Nevidíš, co je ze vším tím inzerováním mladosti? Jsou to jen peníze? Co skutečně znamená "podchycení trhu pro mladé"? Hm? Podívejte se na všechny ty třináctileté novky roztažené na zemi před televizorem. Jde jen o to prodat jim ranní polévky a kosmetiku? Madison Avenue je přeplňena kolibříky, kteří chtějí pit z téhoto setva ohněných puklinek. Podchycíte je, podchycíte, kvalifikovaní autoři šlágrů. Umírající Amerika chce svou třináctiletou Abišagu pro zahřátí svého lože. Muži, kteří se holí, chtějí znásilňovat děvčátká a místo toho jim prodávají vysoké podpatky. Sexuální hitparáda je určována otci,

kteríkniží se holí. Ach, trpící úřady dětských vášní obchodního světa, cítím všude vaši smutnou bolest! Třináctiletá blondynka leží na zadním sedadle zaparkovaného auta, jedním palce v nylonkách si hraje s popelníkem ve dveřích, druhou nohu má položenu na drahém kobercečku na podleze, dolíčky ve tvářích a jen náznak nevinného akné, a její podvazkový pás je správně nepohodlný; daleko odtud se potuluje měsíc a pár policejních majáčků; její kalhotky s Beethovenem jsou zvlhlé ze školního večírku. Ona jediná na celém světě věří, že šoustání je svaté, hnusné a nádherné. A kdopak se to krade křovím? Je to Uřitel chemie, který se celý večer usmíval, když tančila se školní fotbalovou hvězdou, protože je to pěnová guma jeho automobilu, na které zasněná leží. Láska k bližnímu začíná sama, říkal F. Mnoho dlouhých nocí mě poučilo, že Učitel chemie není pouze tichá voda. Miluje mládež opravdově. Reklama nabízí pěkné věci. Nikdo nechce dělat ze života peklo. V nejtvrdším z tvrdých obchodů existuje žiznivý, léskou zničený kolibřík. F. by nechtěl, abych navždy nenáviděl muže, kteří znásilnili Editu.

- Uf. Uf.

Vzlyk.

- Ach, ach!

Dostihli ji v kamenitém opuštěném lomu, naž místo velmi tvrdém a bez porostu, nepřímo vlastněném americkými zájmy. Editu byla krásný třináctiletý indiánský sirottek a žila u indiánských pěstounů, neboť otce s matkou zabilo lavina. Spolužáci, kteří netušili, že je křesťanka, si ji vše možně dobírali. Říkala mi, že už ve třinácti měla obdivuhodně dlouhé bradavky. Snad se ta zpráva roznesla ze školních sprch. Snad to byl ten podzemní šum, který zanítil kořen celého města. Snad obchod a náboženství ve městě fungovaly nadle jako obvykle, ale každý jednotlivě byl tajně posedlou informací o bradavkách. Masy jsou podminovány snem o bradavkách. Stávková hlídka v místní továrně na esbest není zcela zasvěcena práci. V útocích a slzném plynu místní policie cosi schází, neboť všichni jsou prohásledováni myšlenkou na neobyčejnou bradavku. Všechní život nemůže takovou dotěrnost fantazie tolerovat. Editina bradavky jsou dokonalou perlou narušující práceschpnost monotonní protoplazmy v životě vesnice. Kdo vystupuje subtilní soustrojí Kolektivní Vůle, ke které všichni přispíváme. Věřím, že jistým způsobem ty čtyři muže vesnice delegovala, aby v lese Editu znásilnili. Dostaňte Editu! přikázala Kolektivní Vůle. Vystrnáte její kouzelné bradavky z Naší Mysli!

Pomoc, Panenko Marie!

Zahnali ji do pasti a shodili na zem. Strhli z ní šaty s malinovým vzorkem od společnosti obchodující s moukou. Bylo letní odpoledne. Kousaly ji mouchy. Muži byli opilí pivem. Smáli se a říkali jí divoška, cha, cha, zcha! Stahli z ní prádlo, rolovali je po jejích dlouhých hnědých nohách a když je odhodili stranou, nevšimli si, že vypadá jako velký růžový preclík. Překvapilo je, že její prádlo je tak čisté; prádlo pohanku mělo být seprané a ušpiněné. Nebáli se policie, nejak věděli, že policie jim přeje úspěch, jeden jejich žavagr byl policista a měl koule jako každý. Zatahli ji do stínu, protože každý z mužů chtěl být trochu sám. Otočili ji, aby se podívali, jestli jí tažením po zemi neporaniли zadnice. Tu oslnivě kulatou zadnici, kterou jí zraly mouchy. Znova ji přetočili a odtáhli hlouběji do stínu, protože teď se chystali odstranit prádlo i nahore. V rohu lomu byl tak hluboký stín, že sotva viděli, a tak to chtěli. Edita se strachy počurala a oni uslyšeli ten zvuk, hlasitější než jejich smích a těžké oddechování. Byl to nepřetržitý zvuk a zdálo se, že bude pokračovat navždy, těhlý a silný, silnější než jejich myšlenky, hlasitější než cvrčci, kteří přehrávali elegii konce odpoledne. Vodopád moče na loňském listí a borovicovém jehličí se v osmi uších rozvinul v monolitický řev. Byl to čistý zvuk nedobytné přírody a jako kyselina rozleptal jejich zámér. Byl to zvuk majestátní a obyčejný, svatý symbol slabosti, kterou nci nemůže znásilnit. Strhnuli, každý z nich nejednou tak sám, jejich erekce splaskly jako vyfouknuté akordeony a krev se jim hnala nahoru jako květinám z kořene. Ale muži odmítli podílet se na zázraku /jak to nazval F./. Nemohli snést myšlenku, že Edita už není Ta jiná, ale že je ve skutečnosti Sestra. Zákon přírody cítili, ale Kolektivní Vůli poslechli. Vrhli se na dítě ukazováčky, troubelemi dýmek, propisovacími tužkami a haluzemi. Rád bych věděl, co je tohle za zázrak, F. Po nohách jí tekla krev. Muži dělali oplzále vtipy. Edita vykřikla.

- Pomoz mi, svatá Kateri!

F. halchal, abych si z této příhody nic nedělal. Nemohu s tím žít. Všechno mi vzali. Měl jsem jen denní sen: vidím trináctiletou Editu typící pod impotentním útokem těch čtyř mužů. Když nejmladší z nich poklekl, aby vyzkoušel své naostřené kladélko, Edita vzala jeho hlavido dlaní a přitáhla si ji k hadrům; a on tam zůstal ležet jako ten muž na Old Orchard Beach. Je příliš pozdě na přetvářku, F. Mám zase zapenaný žaludek. Chci začít svůj pust.

20.

Vidím to teď tak jasně! Tu noc Editini smrti, tu předlouhou noc rozmluvy s F., nechal celý kus svého kufre a sotva se dotkl omáčky. Teď vidím, že v tom byl záměr. Pamatuj si Kungovo rčení, které měl F. rád: Při jídle s člověkem ve smutku Mistr nikdy nesní vše. Lidičky! jak víbec může kdo z nás jíst?

x x x x x

27.

Sedmadvacátý den, co jsem začal, protže jsem to slíbil F. Nic nefraguje. Stále spím ve špatnou dobu a zmeškávám programy kin. Mnohem víc popálenin. Mnohem mň sraňí. Zmizely všechny ohnostrojné rakety, většina ze 64 rachejtlí, falešně pískající bomba a takzvané kosmické fontány. Přibyla mnoho špinavého prádla, skutečného a špinavého prádla, jež mi kdysi, zabalenou v igelitových sáčcích, slibovalo tak mramorové slabiny. Pod nehty mám vlasys.

28.

Kdyby Edita viděla tento pokoj, pozvracela by se. Proč jsi mi ji zabil, F.?

x x x x x

31.

Francouzský král byl muž. Já jsem muž. Tudiž jsem byl francouzským králem. F.! Znovu se topím.

32.

Kanada se stala francouzskou královskou kolonií v roce 1663. Zde přicházejí pluky vedené markýzem de Tracym, generálporučíkem královské armády, pochoduji sněhem, dvanáct set urovných mužů, slavný regiment Carignan. Novina putuje po zamrzlých březích Mohawku: francouzský král se svým bílým prstem dotkl mapy. Intendant Talon, guvernér M. de Courcelle a Tracy zírají do té záplevy dívčiny. Bratři, budme hodni Richelieua! Hlasy promlouvají-

cí nad mapami, hlasy mluvící do oken, a na břehu vyrůstají pevnosti: Sorel, Chamblay, Sainte-Thérèse, Saint-Jean, Saint-Anne na ostrově v jezeře Champlain. Bratři, Irokézové jsou na každém stromě. V lednu 1666 M. de Courcelle vedl oddíl vojska hluboko do země Mohawků, napoleonský omyl. Šel bez svých algonquinských zvědů, kteří se neobjevili včas. Indiáni vyšperkovali bezcínou pouť jeho ústupu mnoha rozsekánými mrtvolami. Tracy čekal do září téhož roku. Z Québecu pochodovalo do nachových lesů šest se Carignanských, dalších šest set mužů domobrany a stovka Indiánů. Expedici doprovázeli čtyři kněží. Po třítydenním pochodu dosáhli první mohawské vesnice, Gandaouagué. Ohniště byla vyhaslá, vesnice prázdná, stejně jako všechny vesnice, do kterých by přišli. Tracy vztyčil kříž, byla odslužena mše, a nad prázdná dlouhá stavení stoupala vážná hudba Te Deum. Potom srovnali vesnici se zemí, Gandaouagué i všechny další, do kterých přišli, zdevastovali okolí, zničili zásoby kukuřice a fazolí, veškerá úroda byla spálena. Irokézové žádali mír a stejně jako v roce 1653 byli do každé vsi vysláni kněží. Přiměří uzavřené v roce 1666 trvalo osmáct měsíců. Mgr. de Laval zehnal svým Bratřím, než opustili Québec, aby našli nové duše. Kněží vstoupili do znovupostavené vesnice Gandaouagué v létě roku 1667. Když Robes-Noires, ti v dlouhých černých šatech, usedli mezi ně. Mohawkové rozezvučeli své obrovské perletové trubky. Ve vesnici, na kterou jsme se zaměřili, zůstali tři dny, ale můžeme zde zaznamenat jemné upozornění Prozřetelnosti. Byli ubytováni v chatřci Kateřiny Tekakwithové a ta jim posluhovala, chodila s nimi navštěvovat zajatce ve vsi, pokrtěné Hurony a Algonquiny, dívala se, jak křtí jejich děti, a byla zvědavá na strace izolované ve vzdálených chatrčích. Po třech dnech kněží přesídliли do Gendaraga, pak do Tionnontogueny, kde byli uvítáni dvěma sty válečníky, výmluvně náčelníkovo přijetí, a jásotem lidu, který dával přednost vlezlosti cizích samanů před pomstou Carignanských. V irokézské federaci bylo založeno pět misií: Sainte-Marie v Tionnontogeně, Saint-François-Xavier v Onneyoutu, Saint-Jean-Baptiste v Onnontagué, Saint-Joseph v Tionnon-touanu - od ~~lac~~ lac Saint-Sacrament po jezero Erie, práce pouhých šesti evangelistů, ale s pustošicím ohnem za zády. V roce 1668 se naše vesnice Gandaouagué opět přestěhovala. Překročili řeku z jižního břehu, znova postavili svá dlouhá stavení, pár mil na západ, kde se Mohawk stýká a Cayudettou. Novou vesnici nazvali Kahnawaké, což znamená u peřejí. Nedaleko byla studánka, kam chodila denně pro vodu. Poklekla na mech. Voda jí zpívala do uší. Fontánka vyrůstala ze srdce lesa, křišťálová a

zelená drobnými ostrůvky mechu. Otřela si mokrou rukou čelo. Toužila po hlubokém sbratření s vodou, toužila, aby studánka ochránila dar, který učinila ze svého těla, toužila mokrá klečet před černými sutenami. Omdlela, zhroutila se vedle převráceného vědra a plakala jak Mařenka.

x x x x x

36.

Vesnické chatrče byly prázdné. Bylo jaro. Psal se rok 1675. Kdesi vyráběl Spinoza lupu. V Anglii Hugh Chamberlein vytahoval děti tajemným nástrojem, porodnickými klešťemi, jediný muž v Evropě, který rodil ženy touto revoluční technikou, kterou vynalezl jeho dědeček. Marekz de Laplace se díval do Slunce, aby dokázal svůj předpoklad, že Slunce se ~~kratí~~ od počátku světa točí, který rozvinul ve své knize "Exposition du Système du Monde". Páté reinkarnaci ~~Tingyu~~ Tsonga Khapy se dostalo pozemského supremátu: Mongolso mu svěřilo vládu nad Tibetem s titulem dalajláma. Koreji byli jezuité. Skupina koloniálních lékařů zajímajících se o anatomii, avšak bezmocných proti zákonům zakazujícím pítvu na člověku, dosáhla obdržení "nejstřednější části Indiána popraveného minulého dne". Před třiceti lety se Židé znovu vrátili do Francie. Před třiceti lety zaznamenáváme první rozšíření syfilidy v Bostonu. Starostou byl Frederick William. Žebraví mniši z řádu pavlánů nemají být podle ustavování z roku 1668 exkomunikováni, jestliže "podlehnuvše pokusení těla... uvážlivě odloží řeholních zvyků". Corelli, předchůdce Alessandra Scarlatiho, Händela, Couperina a J.S.Bacha, hrál v roce 1675 třetí housle v chrámovém orchestru sv. Aloise francouzského, který byl v roce 1675 v Římě. Tak měsíc sedmnáctého století vcházel do své poslední čtvrti. V příštím století 60 000 000 Evropanů zemře na neštovice. F. často říkal: Představ si svět bez Bacha. Představ si Chetity bez Krista. Abys objevil pravdu v čemkoli, co je ti cizí, napřed se obejdí bez všeho nepostradatelného ve svém pohledu. Díky, F. Díky, můj milý. Kdy se budu moci podívat na svět bez tvých očí, drahý? Ach, Smrti, jame tvými Anděli Strážnými, nemocnice jsou tvoji Církví! Moji přátelé zemřeli. Lidé, co jsem znal, zemřeli. Ach, Smrti, proč musíš z každé noci dělat Dušičky? Bojím se. Bud jedno anebo druhé: když nemám zácpu, tak se bojím. Ach, Smrti, ať se mi ještě zhojí popáleniny od rachejtli. Stromy kolem F.-ova srubu /kde tohle píšu/ jsou temné. Jablka nemžu ani cítit. Ach, Smrti,

proč tolik konáš a tak málo hovoříš? Kukly jsou hebké a nahánějí hruzu. Bojím se červů s motýlim nebem. Je Kateřina květinou na obloze? Je F. orchidejí? Je Editá kupkou sena? Splétá Smrt své pavučiny? Má Smrt co dělat s Bolestí, nebo je Bolest cosi jiného? Ach, F., jak jsem miloval tento srub, když jsi nám ho s Editou půjčil na naše líbánky!

x x x x x

39.

Vzpomínám si na jednu noc s F. v autě na dálnici do Ottawy, kde měl mít následující den svoji první řeč v Parlamentu. Nesvítil měsíc. Světla tekla po patnících jako dokonalý zmizík, a za sebou jsme zanechávali modrotisk mizících cest a polí. Rozpálil to na sto třicet. Medaile sv. Kryštofa připichnutá do čalounění nad přístrojovou deskou, opisující malé, kroužky, se začala ostře komíhat.

- Jen klid, F.
- To je má noc! Má noc!
- Ano, to je, F. Konečně se ti to povedlo: jseš poslance v Parlamentu.
- Jsem ve světě mužů.
- F., zpomal. Co je moc, je moc.
- Nikdy nezpomaluj, když se to takhle dostává do obrátek.
- Můj Bože! Nikdy jsem tě neviděl takhle rozparáděnýho! Na co myslíš? Co ti letí hlavou? Prosím, nauč mě, jak na to. Můžu se to naučit?
- Ne! Tohle je mezi mnou a Bohem.
- Zastav, F., miluji tě, miluji tvou moc. Nauč mě všemu.
- Drž hubu. V příhrádce je tuba krému na opalování. Příhrádku otevři stisknutím knoflíku. Ponoř se do změti map a rukavic a provázků a vytáhni tubu. Odšroubuj čepičku a vymáčkní mi páár centimetrů krému na dlaň.
- Takhle, F.?
- Jo.
- Nezavírej oči, F. Chceš, abych řídil?
- Ach, jakou mastnou tyč si to tam gasíroval! Stejně jsem se mohl oděvdat mizící krajině, kterou jsme letěli v oblaku prachu, hospodářským stavením a reklamám benzínek uskakujícím jak jiskry od našich blatníků, když jsme ve stopětačtyřicítce řezeli bílou čeru jak motorové pilu. Pravačku pod volantem, rychle, nadřzeně, vypadal jako přízrak dokářského dělníka. Jak nádherné ochlupení

vykouklo z jeho prádla. Jeho mašetový knoflíček se leskl ve světle orientační lampičky, kterou jsem rozsvítil, abych lépe viděl na tu skvělou operaci. Když jsem jeho pootevřená dlan začala trhavé zrychlovat, ručička polech-tala stošedesátku. Jak jsem byl rozpolcen mezi strach o své bezpečí a touhu vstrčit hlavu mezi jeho kolena a přístrojovou desku! Kolem proletěl ovocný sad. V na-ších reflektorech vzplamula Hlavní ulice - proletěli jsme jí jako žhavá čera. Toužil jsem po drobných vráskách je-ho ztvrdlého pytlíku, abych do nich uvěznil chvění svých rtů. F.-ovy oči se náhle zavřely, jako by mu do nich někdo nakapal citrón. Jeho pěst se pevně sevřela okolo kluzkého klacku a začal se šíleně trástat. Bál jsem se o ten orgán, bál jsem se a prahнул po něm, tak oslnivě zářícím, v kourovém operu jak u Brancusihho, zdurený ža-lud červený a žhavý jak ochranná hasičská helma. Chtěl jsem mít mravenečníkův jazyk, abych mohl slíznout třpy-titou kapku, kterou teď uviděl F. sám a se šťastným hru-bým pohybem se vnořil do té mastnoty. Nemohl jsem déle snést svou samotu. Oderval jsem knofliky svých staromod-ních zapínacích kalhot v zuřivé touze milostné se sám sebe dotknout. Jakou hrsí krve jsem to byl. Zzzz! zazá-řilo a po haslo odpovídalo. Horizont se mi rozlila skrz kožené rukavice, které jsem neměl čas sundat. Měl jsem svůj život ve svých rukou, všechna poselství, která jsem chtěl doručit do Zvěrokruhu, se shromažďovala k počátku své cesty a já vzlykal nad nezkrotným náporem rozkoše. F. nesrozumitelně vykřikoval a prskal kolem sebe.

- Pojd ke mně, pojď, pojď, pořádně, pořádně mě vy-saj, kvílel F. /jestli si ty zvuky pamatuji dobrě/.

Tak jsme mohli v nějakých očích v tom okamžiku vy-padat: dva muži v burácející ocelové škebli mířící do Ottawy, zaslepení mechanickou vztřustající extází, stará indiánská země mizející ve smolné temnotě za námi, dva zduřelé utahováky namířené do věčnosti, dvě nahé pouzdra naplněná osamělým slzným plynem k zastavení prestopáš-ností našich mozků, dva obludeň klacky oddělené jak chr-liče na opačných stranách tvrze, dvě obětní lízátka /oranžová ve světle orientační lampičky/ nabídnutá roz-tržené dálnici.

- Ejejejej! křičel F. na vrcholu rozkoše.

- Tcc, zazněl gejzír jeho semene úderem o přístrojovou desku /jistě zvuk proti proudu postupujících úhořů, rozbíjejících si pod vodou lebky o skalní srázy/.

Co se týče mne, věděl jsem, že další pohyb rukou mě odronná - vznášel jsem se nad okrajem svého orgasmu jak parašutista ve skřípajících dveřích - náhle jsem byl opuštěný & náhle bez touhy - náhle jsem zbystřil pozornost

víc / v ten zlomek vteřiny / než kdy dřív v celém životě -

- Žed!

Zed zabrala celé přední sklo, napřed jako rozmázenou čmouhu, pak přesná a konkrétní, jako když vědec zaostří mikroskop - každý trojrozměrný hrbolek betonu - jasny! precizní! - jak zrychlený film o zatmění Měsíce - pak se sklo opět rozmazalo, jak do reflektoru nerezila zed - viděl jse, jak se F.-ův manžetový knoflíček otřel o kraj volantu jako surfové prkno -

- Miláčku! Ech...

- Rtrrrr, roztrhl se zed.

Projeli jsme zdí, protože byly uděláne z hrubého pomalovaného plátna. Auto skočilo do prázdného pole, utřízená látka se houpala na chromovém emblémku Mercedesu. Nepoškozené reflektory osvětlovaly zavřený stánek s klobásami, F. zebrzdil. Na dřevěném pultu jsem si všiml prázdného kelímku s odtrženým víkem. Prázdným pohledem jsem na to zíral.

- Stihls to? zeptal se F.

Ocas mi visel z rozpartu jako zbloudilé nit.

- To je blbý, řekl F.

Zedal jsem se chvět.

- Přišels o parádní číslo.

Položil jsem sevřené pěsti na přístrojovou desku, počkal na ně čelo a křečovitě se rozeštíkal.

- Dalo nám moc práce celou věc zařídit, najmout parkoviště a vůbec.

Škubnul jsem sebou a natočil k němu obličeji.

- Nám? Co tím myslíš, "nám"?

- Editě a mně.

- Edita je v tom taky?

Citils prázdnotu? Citil ses svobodně?

- Edita ví o našich sprostřačinkách?

- Měl ses s tím smířit, kamaráde. Tys neřídil. Nemohls nic dělat. Zed byla nad tvé sily. Přišels o parádní číslo.

- Edita ví, že **jsem** teplouši?

Chytul jsem ho za krk s úmyslem uříknit ho. F. se usmál. Jak uboze a titérně vypadala má zápeští v mlhlém oranžovém světle. F. sundal ně prsty jako náhrdelník.

- Klid. Klid. Osuš si oči.

- F., proč mě mučíš?

- Ach, příteli, ty jsi tak osamělý. Každým dnem osamělejší. Co se stane, až tu nebudešme?

- Zádný z těch tvých smradlavých kšeftů! Jak se opo-važuješ mě něco učit? Jsi šarlatán. Zdroj nepříjemnosti.

Hanba Kansdy! Zničils mi život!

- To všechno je možné pravda.
- Ty špinavej smrade! Jak se opovažuješ připustit, že je o pravdu?
- Natáhnul se, aby nastartoval, a pohlédl mi do klína.
- Zapni se. Do Parlamentu je dlouhá, studená cesta.

x x x x x

41.

Kateřina Tekakwithová byla pokřtěna osmnáctého dubna /Měsíc Čerstvých listů/ roku 1676.

Prosím tě, vrát se, Edito. Polib mě, miláčku. Miluju tě, Edito. Vrať se mezi živé. Nemohu být sám. Myslím, že mám vrásky a špatný dech. Edito!

x x x x x

44.

Příběh svátku Kateřiny Tekakwithové je, jak jsem už naznačil, apokalyptický. Ve skutečnosti to byla má žena Edita, kdo mi ten příběh vyprávěl. Pamatuj si na ten večer velmi dobře. Právě jsem se vrátil z víkendu v Ottawě, kde mi F. zařídil přístup do archivů. Všichni tři jsme v našem sklepním bytě užívali horské slunce. F. řekl, že já jsem jediný, kdo se může opalovat nahý, protože jak on, tak Edita již viděli mého ptáka, ale oni dva navzájem své intimní partie neviděli /lež/. F.-ova logika byla nezvratná, ale pořád mi ještě přišlo blbě sundávat si před nimi kalhoty, a pravda byla, že bych nikdy nedovolil Editě, aby se svlékla donaha, nebo F.-ovi, aby si takto vykračoval a naparoval se po bytě.

- Ale já radši ne, řekl jsem slatě.

- Blbost, milánku.

- Aspoň jeden z nás by se mohl pořádně opálit.

Zírali na mne, jak jsem si přetahoval kalhoty přes kolena, obavují se, že jsem se třeba špatně utřel a budou klepy. Pravda byla, že jsem uitil, že F. mě zneužívá jako inzerát ~~xxx~~ na své vlastní tělo. Byl jsem rozcupovaná reklamní tabule na jeho přednosti. Jako by tím Editě říkal: Jestli něco takového může dýchat a každé ráno vstávat, pomysli, jak by sis zašoustala se mnou.

- Lehni si mezi nás.

- Nedávej nohy přes sebe.

- Dej ~~xxx~~ pryč ruce.

A když Edita začala třít můj nástroj, něvěděl jsem,

jestli se mi podaří dostat erekci. Za takovýchto nedělních večerů Edita s F. si pichali maloučko heroinu, což je neškodnější a bezpečnější než alkohol. Byl jsem tehdy ještě pořád ze staré školy a pokládal to za smrtící drogu, proto jsem vždy odmítal jejich nabídku, abych se k nim přidal. Tu noc mi došlo, jak jsou příšerně ritualističtí při přípravě injekční stříkačky a "ohřívání heráku".

- Proč jste oba tak vážní?

- Ach, jen tak.

Edita přispěchala ke mně a vzala mě pevně do náruče, a pak se k ní F. přidal a já se cítil jako ztělesněný panenský přízrak přející šťastnou cestu na letišti pilotům kamikadze.

- Jděte pryč! Nemusíte mě ocucávat. Nebudu říct rozkoši.

- Sbohem, miláčku.

- Sbohem, příteli.

- Ach, jo, jen si s tím oba zahrávejte. Pokračujte, degáni, lette si do svého Ráje s berlemi.

- Sbohem, řekla ještě jednou smutně Edita, a já měl vědět, že tohle není obvyklý nedělní večer.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Poté, co vypravěč ~~zjistí~~ tentýž večer zjistí, že Edita s F. si nepichejí do žil heroin, nýbrž ampulky s vodičkou pro zhubnutí nohou a vodu z lourdských pramenů /objeví vystřížené inzeráty v Editině prádelníku/, dojde k následující scéně.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

S inzerátem v ruce jsem vyběhl z ložnice. Edita s F. spali na gauči, pěkně kus od sebe. Na konferenčním stolku byly poházeny příšerné pomůcky jejich zlozyku, jehly, kapátko, stahovadlo a - tucet prázdných ampulek s Nevysychající lourdskou vodou. Oba jsem zatahal za šaty.

- Jak dlouho už to trvá?

Každému jsem přistrčil těsně k očím inzerát.

- Jak dlouho si tohle do sebe picháte?

- Nekni mu to, Edito, zašeptal F.

- To je poprvé, co jsme si to vzali.

- Rekni mu všechno, Edito.

- Aha, musím znát všechno.

- Udělali jsme směs.

- Smíchali jsme dva různé druhy vod.

- Poslouchám.

- Dobrá, jedna voda je z lourdských ampulek a jedna je z ...

- Ano?

- Řekni mu to, Edito.

- Je z Tekakwithány studánky.

- Takže vy už nejste narkomaní?

- To je všechno, na co ses chtěl zeptat? řekl F.
unaveně.

- Nech ho být, F. Pojd si sednout mezi nás.

- Nerad sedím mezi vámí nahý.

- Nebudeme se dívat.

- Tak dobré.

Cslebil jsem je zápalkou, párkrať jsem udeřil do vzdachu a když jsem si byl jistý, že nekoukají, sedl jsem si.

- No, tak co to dělá?

- Nevíme.

- Řekni mu pravdu, Edito.

- Víme to.

A, jako by se chystala vysvětlení začít anekdotou, Edita nahmátna moji ruku a vyprávěla mi příběh o Svátku Kateřiny Tekakwithové před dávnými časy v Québecu. Při jejím vyprávění mě vzal F. za druhou ruku. Myslím, že oba měli na krajkách, neboť v jejím hlase bylo vlnko a zdálo se mi, že F. sebou trhá jako člověk upadající do spánku. Tu noc dělala Edita v ložnici všecko, co jsem chtěl. Jediného náznaku jsem nemusel pro její zaneprázdněná ústa použít. Za týden skončila pod výtahem, "sebe-vražda".

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXX XXXX XXXX

V další Knize nazvané "Dlouhý dopis od F." popisuje druhá klavní postava románu jednak svůj vztah k Editě, jednak pokračuje v paralelním příběhu indiánské světicí ze 17. století. Celý dopis je situován do prostředí psychiatrické léčebny. Detailní popisy sexuálních extravagancí prováděných s Editou, u níž se projevuje strach z budounosti, se střídají s podrobnostmi ze života Kateřiny Tekakwithové a F. se snaží dobrat podstaty její svatosti.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX XXXXXXXXXX XXXX XXXX

Ten víken, kdy jsem ti zeřídil práci v archívu, odletěli jsme s Editou do Argentiny nabrat trochu slunce a trochu si zaexperimentovat. Edita se trápila se svým tělem: pořád měnila proporce, bála se dokonce, že umírá.

Najali jsme si velký klimatizovaný pokoj s výhledem na moře a setva odešel pikolik s plnou hrstí zpropitného, zamkli jsme dveře na dva západky.

Edita roztáhla prostornou gumovou rohožku přes celou dvojitou postel a pečlivě ji v každém rohu uhladila. Líbilo se mi, jak se při tom ohýbala. Její zadnice byla mým největším dálem. Její bradavky snad byly poněkud excentrické, ale zadek byl perfektní. Je pravda, že čas od času už potřeboval elektrickou masáž a injekci hormonálního výtažku, ale jeho stavba byla dokonalá.

Edita se svlékla a lehla si na gumovou rohož. Stál jsem nad ní. Oči jí zářily.

- Nenávidím tě, F. Nenávidím tě za to, cos provedl mně a mému muži. Byla jsem hloupá, že jsem se s tebou zapletla. Přela bych si, aby mě on poznal dřív než ty...

- Psst, Edito. Nechceme to přece probírat všecko znovu. Chtělas být krásná.

- Na nic si nepamatuju. Jsem úplně zmatená. Možná jsem byla naopak krásná dřív.

- Možná, vrátil jsem jí ozvěnu, hlasem stejně smutným jako její.

Edita se zavrtěla ve svých hnědých bocích, aby si udělala pohodlí, a sluneční paprsek se ~~ji~~ dotkl jejího ochlupení a zbarvil je dorezava. Ano, byla to krása překračující moji dovednost.

Slunce na její kundě
Chomáč chlupů dorezava
Její štoly jako u zvířete
A kolena pěkně dokulata

Klekly jsem si u postele, položil své ouško na tu sluneční orchidej a poslouchal něžně bublající soustrojí.

- Strkáš nos do cizích věcí, F. Jdeš proti Bohu.

- Psst, kurátko. Existuje krutost, kterou i já těžko snáším.

- Měls mě nechat být, tak jaks mě našel. Teď nejsem dobrá pro nikoho.

- Tebe bych mohl lízat navěky, Edito.

Vzrušila mě škrábáním svých milovaných hnědých prstů na mém vyholeném zátylku.

- Někdy je mi tě líto, F. Mohls být skvělým člověkem.

- Nemluv, zabublal jsem.

- Vstaň, F. Uhni, nechci tvůj jazyk. Představuji si, že jsi někdo jiný.

- Kdo?

- Číšník.

- Který? dožadoval jsem se.

- S knírem a v pršáku.

- Myslel jsem si to, myslel jsem si to.

- Taky sis ho všiml, že, F.?

- Ano.

Vstal jsem příliš brzy. Závrať mi roztočila mozek

jako číselník a dříve spokojeně sežvýkaná potrava v mé žaludku se proměnila v zvretky. Nenáviděl jsem svůj život, nenáviděl jsem své strkání nosu do sizích věcí, nenáviděl jsem své ambice. Na chvíli jsem nechtěl být než obyčejný námořníkem zavřeným v hotelu s indiánským sirotkem.

x x x x x

Editě se třásla poslantaná kolena a říčky slin se spojovaly s pramenky maziva. Její stehna žhnula tekutinou a její bledá řit byla vyhloubena krutým falešným nehtem. Křičela po vysvobození, rozlet její imaginace zabrzděn příkazem zpola osvícené kundy.

- Udělej něco, F. Prosím tě. Ale nedotýkej se mě.
- Edito, miláčku! Co jsem ti udělal?
- Jdi pryč, F.!
- Co můžu dělat?
- Zkus něco.
- Histouku o mučení?
- Cokoli, F. Rychle.
- O Židech?
- To ne. To je příliš cizí.
- 1649? Brébeuf a Lalemant?
- Cokoli.

Tak jsem začal odříkávat své školní učivo o tom, jak Irokézové zabili jezuity Brébeufa a Lalemanta, jejich očehlé a rozsekáné pozůstatky byly objeveny na rozřesku dvacátého století jedním členem Akademie a sedmi ozbrojenými Francouzy. "Ils y trouverent un spectacle d'horreur..."

V pozdním odpoledni století sedmnáctého Irokézové přivázali Brébeufa ke kůlu. Začali pálením od hlavy k patě.

- Věčný ohň na ty, kdo pronásledují Boží služebníky, hrozil jim Brébeuf profesionálním hlasem.

Zatímco kněz mluvil, Indiáni mu uřízli spodní ret a do hrndlá mu zarazili rozžhavené kopí. Neprojevil ani smámku nepohodlí.

Potom vyvedli Lalemanta. Kolem nějho těla mu ovinuli pruhy kůry pomazané smolou. Když Lalemant uviděl svého představeného, kravou neprirozenou štěrbinu odhalující zuby, násadu rozžhaveného nástroje dosud vyčnívající ze spálených a rozbitých úst, vykřikl slovy sv. Pavla:

- Jsme stvořeni pro jeviště světa, pro anděly a lidi.

Lalemant se svalil u Brébeufových nohou. Irokézové ho zvedli, přivázali ke kůlu a zapálili kůru, ve které byl svázán. Křížel a prosil o pomoc nebes, ale nemohl zemřít tak rychle.

Přinesli límeč vyrobený z rozpálených tomahawků a nasadili jej Brébeufovi. Necukl sebou.

Jeden bývalý konvertita, který odpadl od víry, se teď prodral do popředí a žádal, aby na jejich hlavy lili horkou vodu, protože misionáři na ně lili tolik vody studené. Kotel byl rozpálen, vody uvařena a potom pomalu vytékala na hlavy zajatých kněží.

- Křtím vás, smáli se, abyste byli štastní v nebi. Říkali jste nám, že čím víc člověk trpí na zemi, tím štastnejší je v nebi.

Brébeuf stál jako skála. Po mnoha hnusných mučeních ho skalpovali. Byl stále ještě něživu, když mu otevřeli hrud. Dav se přiblížil, aby pil krev tak statečného nepřitele a hltal jeho srdce. Nad jeho smrtí vrázi užasli. Jeho mučka trvala čtyři hodiny.

Lalemanta, od dětství fyzicky slabého, vzali zpět do domu. Zde byl mučen celou noc, až než, někdy po svítání, jeden Indián unavený zdlouhavým představením zasadil osudnou ránu svým tomahawkem. Na jeho těle nebylo místečka, které by nebylo sežehnuto, "dokonce do očí, do důlků mu ti lámpové dali žhavé uhlíky". Jeho mučka trvala sedm-náct hodin.

- Jak je ti, Edito?

Nepotřeboval jsem se ptát. Má recitace posloužila jen k tomu, aby jí přiblížila vyvrcholení, kterého nemohla dosáhnout. Kvíela strašlivou touhou, její husí kůže se třpytila v prosebné modlitbě, aby byla zbavena nesnesitelného trápení dlouhodobé rozkoše a vzlétla do slepé říše, tak jako do spánku, tak jako do smrti, ta cesta rozkoše za rozkoší, kde každý člověk kráčí jako sirotek k atomovému véku, anonymejší, životnější než pouta krve či pěstounské rodiny.

Věděl jsem, že by to nikdy nedokázala.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Druhá polovina dopisu je věnována F.-ovu líčení "Posledních čtyř let života Kateřiny Tekakwithové". I tento příběh se však neustále prolíná s F.-ovým vztahem k vypovědi a k Editě, a rovněž s životem F. na psychiatrické klinice

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

5.

Kateřina Tekakwithová se modlila a postila klečíc u paty dřevěného kříže. Nemodlila se, aby se její duše dostala do nebe. Nepostila se, aby se její sňatek nikdy nedostal do dějin. Nebila se kamením do břicha, aby misie

prosperovala. Nevěděla, proč se modlí a postí. Toto umrtvování těla prováděla pro nedostatek ducha. Nikdy nevěř, že stigmata neboli. Nikdy se o ničem nerozhoduj, když se ti chce čurat. Nikdy nezůstávej v pokoji, když ti chce tvá matka vyprávět o štěsti. Nikdy si nemysli, že tě předseda vlády závidí. Jak vidíš, drahý, musím tě lapit na nějaký olšář dřív, než ti budu moci říci všechno, jinak by mé povely byly jen novinovými tituly, jen stylem.

x x x x x

8.

Nejlepší přítelkyní Kateřiny Tekakwithové byla v misii mladá vdova, která byla pokřtěna jménem Marie-Thérèse. Byla z kmene Onneycoutú, původně se jmenovala Tegaigenta. Byla to velmi pohledná mladá žena. V misii la Prairie byla pověstná svým výtržnictvím. V zimě roku 1676 odešla se svým mužem na loveckou výpravu podél řeky Outacouais. Bylo jich celkem jedenáct, včetně jednoho kojence. Byla to zlá zima. Vítr smazával zvířecí stopy. Závěje sněhu znemožňovaly chůzi. Jeden ze skupiny se zabil a oni ho snědli. Dítěti dali pro legraci prostředek. Hlad trval dál. Nappěd snědli malé kousky kůže, které si nesli na novou obuv. Pak jedli kůru. Manžel Tegaigenty onamochněl. Stála u něj stráž. Dva lovci, Mohawk a jeden z kmene Tsönnontouan, šli po stopě. Na konci týdne se vrátil Mohawk sám, s prázdnými rukama, ale říhající. Skupina se rozhodla ke spěchu. Tegaigenta odmítla opustit svého muže. Pomrkávajícá po sobě ostatní odešli. Po dvou dnech se připojila ke skupině. Když přišla, skupina seděla kolem vдовy po Tsönnontouanovi a jejích dvou dětí. Než ty tři snědli, jeden z lovčů se otázal Tegaigenty:

- Jak se divají křestané na kanibalskou stravu?
/repas d'anthropophage/.

Nezáleží na tom, co odpověděla. Utekla do závějí. Věděla, že jako další by upekli ji. Vzpomínala na svůj šťastný pohlavní život. Odešla na lov bez zpovědi. Žádala Boha, aby jí odpustil, a slíbila změnit svůj život, jestliže se vrátí na misii. Z lovecké skupiny čítající jedenáct lidí se jen pět vrátilo do la Prairie. Marie-Thérèse byla jednou z nich. V létě roku 1676 se misie la Prairie přestěhovala k přejezdu sv. Aloise. Dívky se setkaly krátce po velikonocích roku 1678; před vchodem do kostelika, který byl těsně před dokončením. Kateřina začala rozhovor.

- Pojdme dovnitř, Marie-Thérèse.
- Toho nejsam hodna, Kateřino.

- Já také ne. Jak to chutnalo?
- Která část?
- Vůbec.
- Jak vepřové.
- Jahody také chutnají jak vepřové.

9.

Dívky bylo pořád vidět spolu. Stranily se společnosti kohokoli dalšího. Modlily se společně u kříže na břehu řeky. Mluvily pouze o Bohu a věcech týkajících se Boha. Kateřina si velice pozorně prohlížela tělo mladé vdovy. Zkoumala bradavky, které cucali muži. Ležely na hebkém mechu.

- Otoč se.

Hleděla na nahé hýžď s jemnými otisky kapradí.

Potom Kateřina své přítelkyni přesně popisovala, co viděla. Pak byla na řadě ona, aby si lehla obličejem dolů.

- Nevidím nic odlišného.
- To jsem si nemyslila.

10.

Vzdala se středečních jídel. O sobotách se připravovaly ke zpovědi tím, že se bičovaly březovými pruty. Kateřina vždy rtvala na tom, že se svlékne první. "Catherine, toujours la première pour la pénitence, se mettait à genoux et recevait les coups de verges." Proč trvala na tom, aby byla bita první? Protože kdyby měla začít bičovat ona, její úsilí by zničilo účinek bičování, které měla dostat z rukou své přítelkyně. Kateřina si vždy stěžovala, že Marie-Táťá se to nedělá dostatečně tvrdě, a dovolila jí skončit, jen když její ramena byla celá pokryta krví, krvi, která mohla kapat do listí; to byla zkouška, zda je dost krve. Zde je jedna modlitba, tak jak ji zapsal. P. Claude Chauchetiére:

- Můj Ježíši, musím podstoupit tyto zkoušky. Miluji tě, ale nejsem tě hodna. Jsem zde, abych neplnila tvou vůli. Dovol mi, můj Bože, vzít na sebe břímě tvé zlosti...

Někdy, říká nám P. Chauchetiére, nebyla sama schopna dokončit modlitbu, ale slzy v jejích očích ano. Tyto dokumenty mají svou sílu, že? Tak to nebyla jen práce v knihovně, co? Myslím, že tohle psaní pomalu odrovná košíčky na pracovní terapii.

11.

Válka mezi Francouzi a Irokézy pokračovala. Indiáni žádali své konvertované soukmenovce od peřejí, aby se k nim přidali, slibujíce jim naprostou svobodu výkonu jejich náboženství. Když konvertité odmítli, Irokézové je unesli a upálili u kůlů. Jeden křesťan jménem Etienne se choval tak statečně, že jak umíral, křičel evangelium, modlil se za konverzi svých mučitelů a na Indiány zapůsobil mocným dojmem. Někteří z nich přijali křest v touze po obřadu, který, zdá se, dodává tolik statečnosti. Protože však nechovali v nejmenším úmysl přestat s útoky na Francouze, byli odmítnuti.

- Měli to dostat, řekla Kateřina do rozmazané krve. Měli to dostat. Na tom přece nezáleží, k čemu to potřebuji. Víc! Víc! Co je s tebou, Marie-Thérése?

- Ted jsem na řadě já.

- Dobrá. Ale dokud jsem takhle, chci si něco ověřit. Pořádně se rozkroč.

- Takhle?

- Ano. To jsem si myslela. Stala ses pannou.

12.

Kateřina Tekakwithová přestala potají jíst v pondělky a úterky. To by tě mělo především zajímat, zvláště se zřetelem ke tvým střevním obtížím. Máš pro tebe delší důležitou informaci. Theresa Neumannová, bavorská selka, odmítla od 23. dubna 1923 jakoukoli tuzou potravu. O něco později prohlásila, že už necítí potřebu jíst. Po 33 letech, po celou Třetí říši a rozdělení Německa, žila bez jídla. Mollie Francherová, která zemřela v Brooklynu v roce 1894, nepřijímala žádnou potravu po mnoho let. Matka Beatrice Marie zaslíbená Ježíši, španělská současnice Kateřiny Tekakwithové, se postila v dlouhých intervalech. Jeden z nich trval 51 dnů. Když ucítila v postní době maso, dostala křeče. Zkus se nad tím zamyslet. Pamatuješ si, jak Edita vždycky jedla? Pamatuješ na ty igelitové sáčky, které nosila v blúzce? Pamatuješ na ty narozeniny, když se sklonila, aby sfoukla svíčky, a znicila dort zvratky?

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

F. detailně popisuje smrt světice naprostým vyčerpáním a zázraky, které po své smrti vykonalá. V samotném závěru dopisu se vrací do reality /ale můžeme také říci do snu/ ústavu pro choromyslné a popisuje útek, který

právě uskutečňuje společně s jednou ošetřovatelkou. Z těchto řádek již nepokrytě prosvítá F.-ova duševní choroba a můžeme se sklonit před jejím dokonalým ztvárněním. Závěr knihy je smířlivější, ale smutek z nemožnosti najít klid a mír duše je nevyslovny.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kniha Třetí

Krásní ztracenici /Epilog ve třetí osobě/

Jaro přichází do Québecu od západu. Je to teplý Japonský proud, který přináší změnu roční doby na západní pobřeží Kanady, a potom ji vezme na svá křídla západní vítr. Přichází z prérií dechem teplého, vlahého jihozápadního větru a probouzí dělí a medvědí sluje. Letí přes Ontario jako sen o spravedlnosti a vplíží se do Québecu, do našich vesnic, mezi naše břízy. V Montréalu vyraší ze sklepů kavárny jako cibulky tulipánů a rozprostřou své plátěné střechy a židlíčky. V Montréalu jaro připomíná pitvu. Každý chce vidět vnitřek zmrzlého mamuta. Dívky odhadí pouzdra svých šatů a jejich těla jsou sladká a bílá jako dřevo pod zelenou kůrou. Sexuální manifest stoupá z ulic jako nahuštěná pneumatika: "Zase nás zima nepovraždila!" Jaro přichází do Québecu z Japonska a spadne jako cena předválečné pražené kukuřice hned první den, protože s ním hrajeme hned naostro. Jaro přichází do Montréalu jako americký fil o lásce na Riviére, a každý musí spát s cizincem a světla domu náhle zaplanou a je léto, ale to nám nevadí, protože jaro je ve skutečnosti pro nás trochu přecitlivělé, trochu moc nobl, jako kožešinky na hollywoodských závodcích. Jaro je exotický import, jako gumové pomůcky k lásce z Hong Kongu, chceme je jen pro jedno zvláštní odpoledne a, je-li to nezbytné, k zítřejším celním sazbám. Jaro prochází středem naší země jako švédská vysokoškoláčka italskou restaurací kvůli kníraté zkušenosti a oni ji zaskočí starodávným humoristickým časopisem, z kterého si naslepo musí vybrat nějakou karikaturu. Jaro přichází do Montréalu tak přesně, že můžete ten den s určitostí stanovit a předem si udělat volno.

Takový tedy byl ten den jen kousek jižně od města. Stařec stál na prahu svého podivného obydlí, srubu rozbitého a podezřelého jako tajný klub homosexuálů. Nevěděl, jak dlouho zde žil, a přemýšlel, jakto že už chatrč neznečistuje, ale nepřemýšlel o tom zase příliš. Vdechl čerstvý západní vánec a prohlédl si zblízka pár jedlových

jehliček, zčernalých na okrajích, jako by je zima vykartáčovala ohněm. Mladistva vůně ve vzduchu nedovolovala srdci hořit se do svých smutků pod špinavým chomáčem vousů. Mlžný opar bolesti jak citrón vymačkaný na vzdáleném stole ho přinutil přimhouřit oči: jako pamět škrábla o příhodu z minulosti, kterou si mytologizoval změnu roční doby, dávné libánky, procházku či radostnou vášeň, a tak nechal jaro, ať znova přijde, a bolest v sobě nešledal žádnou. Pamět mu nedodávala žádnou příhodu, vše bylo příhodou jedinou, která letěla příliš rychle jako obsah plivátku při školní taškařici. A zdálo se to sotva chvíli, co se v dvacetistupňovém mrazu vítr prohnáel větvemi vzrostlých jedlí obtěžovanými sněhem, vítr s tisící metličkami, smetajícími v temnotě větví drobné sněhové víry. Za jeho zadý **tyly** stále ještě ostrůvky tajícího sněhu jako pupky hnijících nadmutých ryb na břehu moře. Byl krásný den jako obvykle.

- Brzy bude teplo, řekl bez obalu nahlas. Brzy už začnu zase smrdět a mé hroší kalhoty, které jsou teď takřka tuhé, se asi začnu lepit. Mně to nevedí.

Očividné zimní problémy se ho vůbec netýkaly. Jistě to tak nebylo vždycky. Před lety /?, když ho jakési bezvýsledné hledání či útek zahnaly na strom, nesnášel zimu. Chlad proměnil jeho chatré v autobusovou zastávku a zmrazil ho ve vzteku, který byl neprosto osobní a banální. Chlad ho hnál jako kulku, do níž je vryta paraplegie. Noc co noc, jak se mu zima dostavala do kostí, kříčel bolestí. Ale tuto poslední zimu všechnem chlad jím prošel jen po svých hlavních trasách a on tekřka umral. **xxx** Sen co sen se trhaně a prakavě zajíkal, zapřísahal jméno kohosi, kdo ho mohl zachránit. Ráno co ráno vstával ze špinavého listí a papíru, které představovaly jeho matraci, s umrzlým soplém a slzami na řasách. Když dálko se zvěř rozprchlá pokaždé, když vzduch prořízl jeho nářek, ale to bylo tehdy, když ještě kříčel o něco. Nyní, když už kříčel jen tak, králičí a lasičky se nebáli. Měl za to, že jeho křik přijali jako normální vytí. A kdykoli ho ta jemná nolestná mlha přinutila přimhouřit oči, tak jako v tento jarní den, rozevřel ústa dokorčen, takže mučel uzlíky ztvrdlých chlupů ve tváři a rozprostřel svůj řev po celém státním lese.

- Uáááááchrrrr! Jé, nazdar!

Křik přešel v pozdrav, když stařec uviděl sedmiletého chlapce utíkajícího k jeho stromu. Chlapec si s velkou pečlivostí vybíral cestu porosten tak, aby se co nejvíce umazal. Dítě sotva popadalo dech, když na něj zamával. Byl to nejstarší syn majitele nedalekého hotelu.

- Ahoj! Ahoj! Strýčku!

Dítě nebylo starcovým příbuzným. Chlapec užíval oslovení jako okouzlující kombinaci respektu ke starým lidem a zároveň strouhání mrkvičky Kyš kyš hanba, košulanda banda, nebět věděl, že chlápek je nestyda a napůl blázen.

- Nezdar, můj nejmilejší chlapče!

- Nazdar, strýčku. Jak se to tam navrhou třese?

- Vylez si za mnou! Chybíš mi. Dnes se můžeme svléknout.

- Dnes nemůžu strýčku.

- Prosím tě.

- Dnes nemám čas. Řekni mi pohádku, strýčku.

- Když nemáš čas ložit nahoru, nemáš čas ani na pohádku. Je dost teplo, abychom se mohli svléknout.

- Fuj! Pověz mi jednu z těch indiánských pohádek, o kterých často slibuješ, že z nich napišeš jednoho dne knihu, jako bych se já staral, jestli máš nebo nemáš úspěch.

- Jen mě nelituj, chlapče!

- Brž hubu, ty špinavej smrade.

- Polez nahoru, jen pojď. Je to malý strom. Povím ti pohádku.

- Pověz ji tam shora, jestli ti to nevadí, jestli je to jedno tvým svrbícím prstům, jestli je to za osmááct jako bez dvou za dvacet, já si sednu, kde jsem.

- Sedni si sem! Udělám ti místo.

- Nechtěj, aby se mně udělalo blbě, strýčku. A teď si to poslechněme.

- Upatrná! Dávej pozor, jak si sedáš! Takhle si zničíš tělíčko. Nech stehenní svaly uvolněné. Zadeček sundej z pat a zhluboka dýchej, jinak se ti hýždové svaly převinou.

- Ptali se mě, jestli vždycky mluvíš oplzle, když za tebou z lesa přijdou děti.

- Kdo se tě ptal?

- Ale nikdo. Bude ti vadit, když se vyčurám?

- Věděl jsem, že jsi hodný chlapec. Dej si pozor na kalhoty. A napiš svoje jméno.

- Pohádku, strýčku. A možná později řeknu možná.

- Dobrá. Poslouchej pozorně. Je to, vzrušující příběh:

IROKÉZSKY

Ganeagaono
Onayotekaono
Onundagaono
Gweugwehono
Nundawaono

ANGLICKY

Mohawk
Oneida
Onondaga
Cayuga
Seneca

FRANCOUZSKY

Agnier
Onneyut
Onnontagué
Goyogouin
Tsonnontouan

Irokézská koncovka ono /onon ve francouzštině/ znamená jednoduše lidé.

- Díky, strýčku, Sbohem.
- To si musím před tebou kleknout?
- Povídal jsem ti, abys neříkal ošklivá slova. Dnes ráno, nevím proč, ale dal jsem jim o nás zprávu na okrsek.
- Pověděl jsem podrobnosti?
- Musel jsem.
- Jaké například?
- Například o tvé studené prasácké ruce na mém maličkém vrásčitém pytlíku.
- Co na to říkali?
- Rekli, že tě hledají už léta.

x x x x x

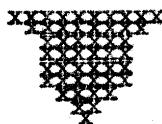
Konec této knihy bude zasvěcen jezuitům. Jezuité požadují úřední blahopřání Kateřiny Tekakwithové!

"Pour le succès de l'entreprise, pour l'uspéch de cette počinu, il est essentiel que les miracles éclatent de nouveau, Je rozhodující, že zázraky se dějí opět, et donc que le culte de la sainte grandisse, a tak rozšíří kult světice, qu'on l'invoque partout avec confiance, že člověk se k ní může s důvěrou obrátit kdekoliv, qu'elle redévie par son invocation, a ona přichází znova na pouhou prosbu o pomoc, par les reliques, skrz své ostatky, par le poudre de son tombeau, akrz prach na svém hrobě, la semuese de miracles qu'elle fut au temps jedis, vykonává zázraky jako v dřívějších dobách." Zdejme zemi o důkazy zázraků a předkládáme tento dokument, bez ohledu na jeho účel, jako první zprávu k novému dobrozdání o této indiánské divce. "Le Canada et les Etats-Unis puissent de nouvelles forces au contact de ce lis tres pur des bords de la Mohawk et des rives du Saint-Laurent. Kanada a Spojené staty načerpají novou sílu ze styku s nejčistší lilií vyrostlou na březích Mohawku a řeky sv.Vavince.

Ubozí lidé, lidé ubozí jako my, odešli a zmizeli. Pronesu obžalobu z vysílací věžě. Budu žalovat ze střelecké věžky letadla. On odkryje Svou tvář. Nenechá mě samotného. Rozhlásím Jeho jméno v Parlamentu. V bolesti přivítám Jeho mlčení. Prošel jsem peklem rodiny i lásky. Kourím se svou milou, spím se svým přítelem. Mluvíme o ubohých lidech, zlomených a zmizelých. Sám se svým rádiem pozvedám ruce. Bud vitan ty, kdo mě dnes čteš. Bud vítán, kdo mě

srdce vyváliš v prachu. Budte vítáni vy, miláčku a příteli, kteří mě už navždy postrádáte na své pouti ke konci.

/připravil a přeložil L.Š./

A A F O R I S M Y

Rozdíl mezi filosofií a filantropií spočívá v objemu vydaných knih

Nero stál u kolébky moderní scénografie

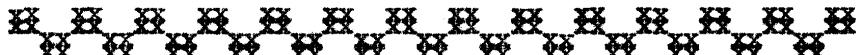
Prvním známým případem zpěváka uměle proslaveného rek-lamou je skřivan polní.

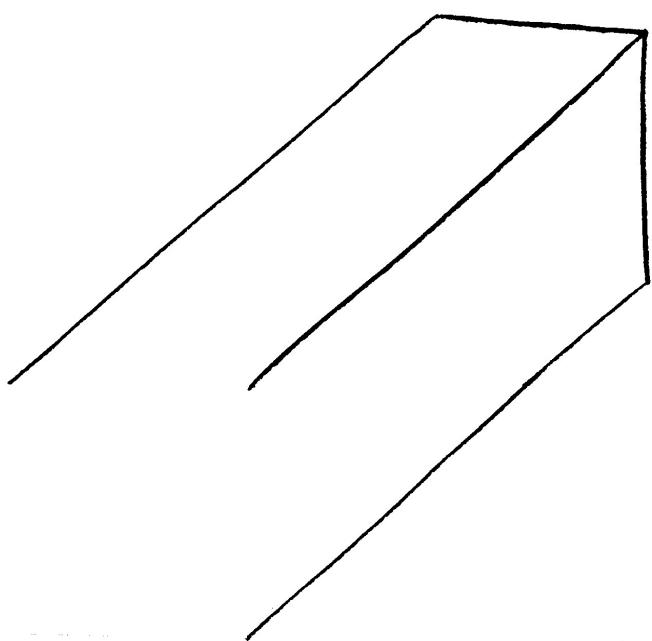
První známá čtenářská anketa byla uspořádána ve Španělsku Svetou inkvisicí

ZOO je nápravná instituce nutící zvířata pozorovat, kam až dospěla

Upadek vědecko-fantastické literatury je způsoben neúprosně se blížícím rokem 2 000

T.T.

LESZEK KOLAKOWSKI

Může být čábel spasen?

Přistupuji k tématu, které jsem si vypůjčil z Papírovního knihy o dáblu, a chtěl bych ho použít jako symbolu základního problému stále přítomného v našich náboženstvích a filozofických dějin: může být kosmické a dějinné drama interpretováno jako pohyb vedoucí ke konečnému smíření všech věcí? Vyjevují osud člověka, naše utrpení a neštěstí z výslovního hlediska, jakým je konečné spasení, svůj vykupatelský smysl?

Dáme-li otázce takto obecný tvar, objevujeme okamžitě, že není ani specificky křesťanská ani vůbec specificky náboženská. Je tedy užitečné, abychom tu hovořili o různých tendencích stejně tak v křesťanství jako v laických konцепcích spásy /včetně marxismu/. Problém je, jak se zdá, ještě významnější, než jak by to vyplývalo z pojetí tradičních teodicejí. Tážeme se totiž nejen po tom, zda viděno v široké, soteriologické perspektivě se zlo ukáže být částí nutné dobrého úradku Prozřetelnosti, to znamená, zda plní v boží konstrukci dějin instrumentální roli suroviny; máme se rovněž tézat, zda se neukáže, že zlo vůbec není zlem a že nakonec všechno je zahrnuto do obecné spásy a zlo je odmítnuté nic, nic vypuzené mimo spásu.

Učení raného křesťanství se částečně formovalo v boji s manichejstvím a odvozenými křesťanskými herezemi, jako je monofyzitismus. Avšak bog s pelagiánskou herezí se zdá mít pro vytvoření křesťanského učení mnohem důležitější význam. Předmětem útoku křesťanství proti manichejské teologii bylo věčné, nevyhnutelné dilema formulované epikurejcí: Jestliže je zlo přítomno ve světě, pak sám Bůh buď je zlem, nebo je bezmocný, nebo taky jedno i druhé. Základním problémem tu - ovšemže - je omezení boží omnipotence - nevyhnutelný, žádalo by se, důsledek uznání, že zlo reálně jest. Augustinská koncepce negativní povahy zla musela této těžkosti čelit a přemoci ji spásnou formulí, která by zachovala nedotčeno esenciální dobro jsoucna, ideu Boha jako jediného Stvořitele. Tato koncepce odepřela zlu ontologické základy bytí, ale nepopřela existenci zla, fakt, že satan přikláni ke zlu. Sv. Augustin vší silou zdůrazňuje, že každý počin, který má svůj zdroj v lidské vili a jenom v ní, je obrácen proti Bohu a je ex definitione zly a dábelský. Některé důsledky téze, že zlo je nedostatek dobra, jsouštěží pochopitelné;

zvláště pak ideou, že i Satan matolik, nakolik existuje, musí být podle předpokladu, že dobro a bytí nelze oddělit, dobrý. Tak tedy se konvenční křesťanská filozofie zla vyhýbá nebezpečí mezení /a v důsledku likvidace/ boží všemohoucnosti. Některí křesťanští pisatelé jdou v této interpretaci tak daleko, že jako by předpokládali, že lidská vůle sice přirozeným způsobem směřuje k dobru, ale nezhalost způsobuje, že lidé vidí dobro tam, kde není; tato domněnka zřejmě odporuje stejně učení o prvním hřichu jako zásadě, podle které je milost nezbytnou podmínkou dobré vůle.

V sebevýtváření křesťanského učení sehrálo podle mého mínění klíčovou roli odmítnutí pelagiánství. Snad bychom tu neměli hovořit o pelegiánství v přísně histosrickém smyslu, ale spíše o celé tendenci, která posiluje, podporuje, umožňuje, dodává argumenty tézi, že zlo je v závazku a dce odstranitelné, že netkví v přírodě nevyhnutelně, ale je něčím náhodným.

V křesťanském myšlení je odmítnutí náhodnosti zla nejpřesněji vyjádřeno odsouzením débla a ideou prvořího hřachu. Soudíme, že toto odmítnutí je něčím pro naši kulturu neobyčejně významným, ale zdá se, že v ~~zákonné~~ prostoru téhož myšlení lze namět také výrazně protikladnou náklonnost, uhranutí optimistickou, osvícenskou tradicí s její vírou v konečné smíření všeho. Tuto náklonnost můžeme vidět v panteismu Teilharda de Chardin, v odmítnutí rozdílu mezi sacram a profanum biskupem Johnem Robinsonem, v pokusech Paula Tillicha přisvojit křesťanství feuerbachovskou antropologii. Tato víra v konečný soulad odpovídá nejen křesťanské tradici, ale rovněž tomu, co podle vědců tvoří trvalé vzory lidské existence, a v konečném souhrnu ohrožuje významné hodnoty naší kultury. To zajiště neznamená, že bych popíral přesnost mnoha kritických úvah o škodlivém a reakčním užitku, jaký církev vyvozovala z nauky o prvořímu hřachu.

Dvě ~~zákonné~~ nazvzájem se doplňující fundamentální ideje křesťanské kultury musí být zvažovány dohromady: ta, že lidstvo bylo spaseno přijetím Krista, a ta, že od doby výhnání z ráje je každý člověk ve svém přirozené existenci oddělený od milosti odsouzen. Pojímáme-li tyto ideje oddeleně, můžeme upadnout hned do bezstarostného optimismu, hned do ponurého zoufalství.

Je pravda, že církve důrazně prohlásila, že mnoho lidí bylo spaseno, ale nikdy výrazně neprohlásila, že kdokoliv byl zatracen. V nauce církve není nic, co by nedvouznačně vylučovalo možnost, že peklo je prázdné, není v ní však nic, co by dovolovalo se domnívat, že peklo neexistuje. Přítomnost débla nedvouznačně stvrzuje, že zlo bude

po věky věků tvořit neodstranitelnou složku světa a že jsou liché všechny naděje na všeobecné sladční. Jedna ze základních zásad katolické církve hlásá, že Kristus zemřel za všechny, ne tedy pouze za vyvolené; to že člověk má svobodu milost pouze přijmout nebo odmítnout, aniž by tím ovlivňoval její sílu /popření nezrušitelné milosti/, tvořilo základní ideu tridentského koncilu, která, jak se zdá, vyplývá přirozeným způsobem z učení o prvořádném hříchu.

Víra v konečnou syntézu všech hodnot a energií vesmíru, syntézu, která dokáže, že to jsou potoky ze spoolečného pramene, větve vyrůstající z jednoho božího kořene, se objevuje nejednou na "neoplatonské periferii" křesťanství. Můžeme ji nalézt v De divisione naturae Skota Euringena, v teilhardovském phénoméně humaine, pro křesťana je pak hegelovská fenomenologie ducha nepravým potomkem téže teodiceje. Tato idea předpokládá, že dějiny vesmíru po sobě nezanehávají odpad; všechno se nakonec stráví, každá událost, boj a rozpor se ukáží jako jednotlivé vklady do téhož díla spásy.

Víra ve všeobecnou syntézu, ke které dojde v bodu Omega, má svůj pramen v samotné koncepci jediného Stvořitele. Když totíž víme, že esence, existence a láska dokonale soužijí v prvořádném božím Jsoucnu, jak pak můžeme opomenout závěr, že všechno, co se ve světě děje, lze nakonec redukovat na jeden pramen energie a že všechno sděluje totéž poselství lásky? Jak by pak mohla být tato energie docela vytržena ze svého ložiska a namířena proti Bohu? Jak může být křivda nenapravitelná, ale zkáza - věčná? Jak lze opravdu uvěřit v dábla? Tradiční odpověď hlásá, že zlo je čistý zápor, carentia, nedostatek dobra, je to pouze díra ve zhuštěné hmotě Jsoucna. Těžko se s tím však spokojíme, neboť k vytržení oné díry byla potřebná jakási záporná energie. Co bylo jejím zdrojem? Idea jediného Stvořitele nám napovídá, že ona energie musí pocházet z téhož pramene, že, ~~x~~, oko, které se dívá na svět jako celek, může najít všeobjímající boží lásku i v oči vidných zrůdnostech, že spatří milosrdenství v krutosti, harmonii v boji, naději v zoufalství, lad v neladu, vzlet v pádu.

Ty, kteří hledají záchrannu v pokroucené negaci existence zla /a ne pouze v popření jeho ontologické svébytnosti/, však očekává jiné nebezpečí. Musí objasnit smysl seberušícího pohybu zla a tento smysl se musí samozřejmě vztahovat k Bohu, neboť jedinč On může být důvodem stvoření světa s celou jeho bídou.

Což je bez obtíží přivede na myšlenku - typickou pro všechny platonské teodiceje - že Bůh povolal vesmír k existenci proto, aby sám dozrál v jeho láně, že potře-

buje ze sebe zrozené skutečnosti proto, aby završil vlastní dokonalost. Vypěstování Vesmíru a zvláště rozvoj lidského ducha, který přivádí všechny věci k dokonalosti, zapojuje Boha do onoho dějinného procesu. Ve vrcholném bodu kosmické evoluce není On týmž, kym byl "na počátku". Stvořením světa a jeho opětovným pohlcením obohacuje Bůh sám sebe. Dokud pak nebyla odysea ducha ukončena, nelze považovat Boha za soběstačnou a mimočasovou dokonalost. To, co mělo být teodicejí, se pretváří v teogonii - dějiny dozrávajícího Boha. To se pravě stalo Eriagonovi a Teilhardovi - snažili se vyhnout se pasti deformující boží všemohoucnost a znetvořili Ježího dokonalost, Ježího nadčasovost, Ježího soběstačnost.

Nemusím tu zdůraznovat, že není mým cílem vysvětlit tyto obliče nebo taky nově vyřešit otázky, které trápily po staletí nejlepší filozofy a náboženské myslitele. Chci pouze říci, že každá utopie dokonalého smíření s sebou nese ohrožení pro kulturu a že - a to je odvrácená strana problému - idee prvotního hříchu dovoluje pohled pronikavě na lidský úděl.

Ve faktu, že optimistická filozofie všeobecného souladu je pro moderní křesťanství tak atraktivní, není nic překvapujícího. Po toliku porážkách vyplývajících z nedostatečného členění světské civilizaci a z nedostatku důvěry ~~křesťanství~~ k intelektuálním a společenským změnám, ke kterým docházelo mimo jeho kontrolu, po údajném úspěchu, jakým na počátku století bylo překonání modernistickej krize, křesťanský svět jako by byl navštíven Velkým strachem - strachem před uzavřeností v ghettu obklopeném zásadně nekřesťanskou společností. Velký strach před vzdálením se a izolací zaměřuje křesťanské myšlení k ideji, podle které nejdůležitějším úkolem křesťanstva je nejen bytí "ve světě", nejen účast na světské kultuře, nejen obnovení jazyka nauka tak, aby se stala všem srozumitelnou, ale atké apriorní posvěcení každé činnosti, která spontánně vyrůstá z "přirozených" podnětů člověka. Všeobecnou podezíravost nahradil generální souhlas; obava před vynuceným ústupem křesťanské kultury směrem k Syllabu jako by ji přiváděla ke křesťanské kultuře Münsteru; strach před vyloučením z rozhodujících zápasů se ukazuje být silnější než obavy ze ztráty vlastní totožnosti. Není divu, že tento strach nalézá vyjádření v pretváření křesťanského učení, z něhož pojmy dábla a prvotního hříchu téměř úplně vymizelo. V myslích křesťanů stále více převažuje víra v přirozenou schopnost člověka se neomezeně zdokonalovat, víra v p a r u s i i připravenou člověkem.

Nekřesťan nejen že má právo, ale se zřejmých důvodů musí znepokojeně přemýšlet o podobě křesťanství a jeho

osudech. Křesťanství tvoří část našeho společného kulturního dědictví a být totálním někřesťanem by znamenalo se vyloučit z této kultury. Křesťanství tvoří podstatnou část mravní výchovy; duchovní proměny křesťanství odpovídají proměnám, ke kterým dochází mimo ně, a oba tyto průdury je zapotřebí interpretovat dohromady. Svět potřebuje křesťanství nejen v subjektivním smyslu; je velmi pravděpodobné, že bez křesťanství by některé důležité úkoly nemohly být plněny. A křesťanství musí přijmout svou zodpovědnost za svět, kterému po celá staletí dávalo podobu.

Nikdo nemůže popřít, že idea prvotního hříchu a nevyléčitelné narušenosti lidské povely může být /a bývala/ použita jako účinný nástroj konzervativního odporu proti sociálním změnám, odporu vůči pokusu podlomit existující soustavu výsad. Jak je shadné bránit libovolnou nespravedlnost slovy: "Utrpení je nás úděl; veliké jsou naše hříchy; v tomto údolí není žádné podstatné zlepšení údělu člověka možné..." V XIX. a XX. století se právě tímto způsobem uskutečňovalo mnoho více či méně oficiálních výpovědí a mnoho katolické literatury se sociální tematikou typická schemata katolického konzervativního myšlení a opodstatňovalo tak plně tradiční, i tu primitivní, kritičnost socialistických pisatelů.

Bylo by však snadné se celého problému zbavit tvrzením, že pojetí prvotního hříchu neobsahuje nic, co by k takovým závěrům vedlo, že tedy bylo "zneužíváno" k nepatřičnému cíli, že bylo "mylně interpretováno". Souvislost mezi vědomím prvotního hříchu a postojem k trpné resignaci tváří v tvář lidské bidě nelze redukovat na triviální chybu myšlení; problém je vážejší a významnější. Říci, že jsme zkaženi zásadní nedostatečnosti a že dábel nemůže být obrácen, znamená tolik, co říci, že značná část zla se nedá odstranit a že v našich neštěstích je něco nevyléčitelného. Neznamená to, že všechny druhy zla jsou věčné a všechny formy neštěsti nevyhnutelné. Avšak ve svém člověčenství nedisponujeme prostředky, které by nám dovolily nadě vši pochybnost rozsuzovat, co je a co není na nás závislé; nedokážeme určit hranice mezi trvalými a pomíjivými aspekty naší duchovní a tělesné nedostatečnosti. Nevíme ani, jak bychom měli tyto aspekty určit. Mnoha neštěstí lze předejít, mnoha neštěstí lze ulevit. Nikdy však neznáme předem cenu, jakou budeme muset platit za úspěchy, ~~xixixa~~ za hodnoty, kterých dobýváme, platíme totiž nesmírnitelnou minci. Každá částka toho, co nazýváme pokrokem, musí být zaplacena, ale porovnávat zisky a ztráty nedokážeme. Naše neschopnost sestavit bilanci sama tvoří součást naší nevyléčitelné nedostatečnosti. Protože růst spokojenosti z uspokojení našich pot-

řeb vždycky doprovází jejich nárušt, nejsme s to říci, zda se trhlina mezi našimi subjektivními tužbami a možnostmi jejich uspokojení změnuje, a i kdyby, jak bychom potom měli tento proces měřit. Považujeme za svou povinnost bojovat se vším, co rodí utrpení, činíme to však bez jistoty - a dokonce bez naděje na jistotu - že strom pokroku rodí plody.

Možné katastrofální důsledky prvotního hříchu jak pro naši psychiku tak i pro kulturní život jsou nevyvratitelné; ale stejně katastrofální jsou důsledky působení opačného učení s jeho vírou v bezmeznost našich možností se zlepšovat a v naplnění konečnésyntézy nebo také všeobecného smíření všeho. Fakt, že stejně tak z příjetí jako odmítnutí ideje prvotního hříchu se v našich dějinách rodily mohutné ničitelské síly, je však jedním z důkazů hovořících pro skutečnost prvotního hříchu. Rečeno jinak, stojíme tu před zvláštní situací, v níž katastrofální důsledky afirmace kterékoli z dvou neslučitelných koncepcí potvrzují jednu z nich /vždy tutéž/ a popírají druhou.

Opačná teorie, která zlu nepřiznává substanční existenci a v každém případě nesouhlasí s tím, že jsme inherentně neschopni úplně ovládnout зло, je škodlivá z jiných důvodů. Jestliže bude v konečném účtování vše ospravedlněno, všechno nabude na významu v díle konečné spásy, potom se jako nevinné ukáží nejen minulé dějiny, ale rovněž moderní historie - to jest to, co děláme zde a nyní. Takže když nastane den Soudu, budeme všichni prohlášeni za nevinné, ať už proto, že byly ctihoně naše záměry, ať už proto, že jsme byli pouze nevědomými vykonavateli požádeček rozmyslné Prozřetelnosti. Naděje na úplné vyplenění zla v budoucnu v sobě nese testimonium innocentiae pro přítomnost. Radujme se tedy! Po Armageddonu i pobité armády vstanou z mrtvých ve chvále vítězství.

Perspektiva této konečné jednoty, která díky úsilí člověka do sebe dobrativě pohltí a zušlechtí bolestný pochod dějin, je přítomna stejně v křesťanském myšlení jako v dějinách socialistických hnuti. Musíme tu zdůraznit slova "díky úsilí člověka". I naděje na individuální ráj naplněný zde, na zemi /jak je tomu u mystiků/, může být zhoubná, jestliže se opírá o přesvědčení, že mystické a n i k i l a t i o může být výsledkem nebož odměnou za osobní kontemplativní trénink. Lhostejnost k potřebám a utrpení jiných, rezignace na mravní požadavky vůči sobě často takové naděje doprovázejí /o čemž nás poučuje příklad květistů/, a to proto, že se má za to, že jeden nerozlišený akt víry může pohltit /a proto zrušit/ všechny částečné a skromnější zásluhy. Ale i mezi mystiky, kte-

ří živí naději na sjednocení s Bohem jako svébytný dar milosti, je hranice mezi úplným spojením s Bohem a lhostejnosti vůči jiným nebezpečné nevýrazná, podobně jako hranice mezi pohrdáním tělem a zbožněním fyzického světa jako emanace Stvořitele. Tato nebezpečí bijí ještě více do očí, když - jak je tomu u chiliastických hnutí - očekáváme naplnění kolektivního zemského ráje. Tato hroznivá naděje je hluboce zakořeněna v socialistickém myšlení. Nacházíme ji u Marxe /v menší míře u Engelse/ jako víru v to, že komunistické hnutí dokonale sloučí smíření empirické existence člověka s jeho vlastní, opravdovou přirozeností a Přírodou jako takovou. Návrat člověka k sobě samému - celkové a všeobecné zvládnutí všech lidských sil a schopností - je dokonale tím, čím má být raja stav: úplná jednota lidských bytostí v individuálním i společenském rozměru. Vize člověka dokonale sjednoceného se sebou samotným i s jeho sociálním a přírodním prostředím je stejně nepochopitelná jako vize nebe. Rozpor je tu v podstatě týž: zemský ráj musí v sobě spojovat uspokojení a tvorbu; nebeský ráj - uspokojení a lásku. Obě spojení jsou nepředstavitelná, neboť tam, kde není neuspokojení, kde zanikly všechny druhy utrpení - není ani tvoření ani láска. Celkové uspokojení je smrt; častečné uspokojení rodí utrpení.

Všechno je to zoufale banální, avšak sliby ráje a dokonalé jednoty člověka si toho jaksi nevšimají. Nesluchitelnost víc bije do očí v případě ráje zemského, protože rozpor této ideje a nám dostupné skutečnosti můžeme potvrdit sami, zatímco nikde nepředstírá znalost zákonů vládnoucích v nebesích. Vnitřní nesouvislost ideje jednoty člověka je dalším svědectvím pro realitu prvořího hříchu.

V tomto předmětu existují ještě jiná svědectví, tak početná a tak přesvědčivá, že jejich opomenutí by bylo neodpuštěnitelné. Naše nedostatečnost není nicméně náhodným. Předstíráme, že o tom víme, zřídka se však pozastavujeme nad tím, jak tato, znalost souvisí s našimi nadějemi. Zdánlivě tedy víme, že nic není věčné, že každý pramen života se musí nakonec vyčerpat, že každé shromáždění energie bude nakonec rozptýleno. Zdánlivě víme, že biologický proces života je sám o sobě zdrojem neklidu, stárosti, konfliktu, agresy a nejistoty. Zdánlivě víme, že důsledné systémy hodnot jsou nemožné a že se hodnoty, které považujeme za důležité, vylučují navzájem na každém kroku, když se je jen snažíme použít prakticky v konkrétních případech; tragedie, mračna i triumf zla jsou vždycky možné. Zdánlivě víme, že úsudek často omezuje naši schopnost uvolňovat energii, že chvíle radosti jsou více než často záříny pronikavosti intelektu. Zdánlivě

víme, že tvoření je boj člověka se sebou samým a - časťi než naopak - bojem s jinými, že okouzlení láskou přebývá v požehnanosti neuspokojení, že v našem světě jedinou úplnou jednotou je smrt. Zdánlivě víme, proč se přetvářejí naše ušlechtilé intence ve špatné důsledky, proč naše směřování k dobru koření v pýše, nenávisti, marnosti, závisti, osobních ambicích. Zdánlivě víme, že většina našeho života spočívá v útěku od skutečnosti a v ukrývání této skutečnosti před sebou samými. Zdánlivě víme, že naše úsilí o nápravu světa je uzavřeno do úzkých hranic naší biologičnosti a tlaku minulosti, které nás zformovala a kterou nemůžeme nechat daleko vzdádu. Všechny tyto záležitosti, který si jako by jsme vědomi, dávají dohromady skutečnost prvořádného hříchu - a právě tuto realitu se snažíme popřít.

Není tomu ale tak, že by naše popírání bylo úplně neopodstatněné, a lze dodat argumenty, které hovoří v jeho prospečném. Pravda však bývá občas škodlivá a lež - spásná. Můžeme tedy předložit argument, že pravdu o prvořádném hříchu nemáme v žádném případě zjevit, ať to proto, že vědomí hranic - tak úzkých - v nichž se mohou naše snahy uskutečňovat, by paralyzovalo naše úsilí po dosažení těch třeba skromných cílů, které jsme s to uskutečnit. Dále lze říci, že jedině bezmezná naděje je s to uvést do pohybu síly nezbytné k dosažení omezených cílů, za sčekliv nikdy nezlikvidujeme utrpení, můžeme je zmírnit nebo změnit; abychom to však mohli učinit, musíme akceptovat mylné mínění, že utrpení jako takové lze úplně likvidovat. Krátce řečeno, téži, že toho, čeho můžeme dosáhnout, můžeme dosáhnout jen díky tomu, že věříme, že můžeme udělat něco, co udělat nemůžeme, nelze bez diskuse odmítnout.

Tyto argumenty obsahují hodně pravdy. Je pravděpodobné, že kdybychom věděli dříve, co nás učí desetiletí zkušeností, nemohli bychom vůbec život snést. V naší neschopnosti přesvědčit mladé lidí o klamnosti jejich velké naděje tkví jakési důmyslné zařízení; vznikne-li totiž z těchto nadějí cokoliv hodnotného, pak jenom proto, že jscu svědčné. Určitě by se pro nápravu podmínek života nevykonalo mnoho, kdyby lidé předem věděli, jakou cenu za to budou muset zaplatit. Pravděpodobně nejobecnější formou, v jaké vnímáme ideu prvořádného hříchu, je přesvědčení, že boj se životem skončí pro každého poražkou, že jsme poraženi, ještě než jsme zahájili útok. Ve většině případů nám toto přesvědčení bere chut bojovat, což je dobrý důvod, abychom odmítali koncepcí ontologického statutu zla.

Jsou však rovněž dobré důvody pro to, abychom řekli, že je naši povinnosti čelit realitě zla, a to nejen proto,

že pravdu stavíme nad účinností, tuto volbu totíž nejdě racionálně zdůvodnit. Slib totalní spásy, naděje na dobrodějnou Apokalypsu, která člověku vrátí ztracenou nevinnost, přináší před tvář rozumu a našeho prava ba zachování vlastní individuality. To se zdá být samozřejmě.

Naše nedokonalost se kromě jiného projevuje také díky naší schopnosti pochybovat; právě tato schopnost nám dovoluje udržet nepevnou rovnováhu ve společenském a osobním životě. V tom, že jsme dosáhli statutu rozum-ných bytostí, odehrálo pochybování zásadní roli; musíme si chránit schopnost a právo pochybovat, abychom si zachovali intelektuální a mravní rovnováhu. Naše nedokonalost nám však sama sebou nezaručuje schopnost pochybovat; a musíme si tuto nedokonalost uvědomovat. Pochybování můžeme považovat za jeden z důsledků prvotního hříchu, avšak ono nás chrání před horšími účinky tohoto hříchu. Je nesmírně důležité, abychom si nebyli jisti hlubokými pohnutkami ~~svých~~ vlastních počinů a základy svých přesvědčení, jedině tak se totíž můžeme uchránit před všeospravedlnujícím fanatismem a intolerancí. Měli bychom mít na paměti, že dokonalá jednotu člověka je nemožná. V opačném případě se totíž budeme snažit vynutit tuto jednotu všemi dostupnými prostředky a potom zmizí naše šílená vize dokonalosti v parádách násilí a skončí teckratickou nebo totalitní karikaturou jednoty, karikaturou hlásající, že uskutečnila "Velikou nemožnost". Čím větší jsou naše naděje v budoucnost lidstva, tím více jsme pochopitelně ochotni obětovat. Jak si kdy si všiml Anatole France, nebylo ve jménu žádného učení zavražděno tolik lidí jako ve jménu zásady, že člověk je od přírody dobrý.

Nikdo nemá rád pochybnosti, ale zlikvidovat pochybování znamená zničit rozum. ~~Eximus~~^{Podle} mytologií děv-ných Peršanů, která byla hlavním pramenem manichejské filozofie, jsou Bůh zla a Bůh dobra dvojčata; narodili se dva a ne jen jeden, protože do mysli hlavního božstva prosákl pochybování. Proto pochybování je pramenem zla a ne jeho důsledkem - není na tom nic překvapujícího, když uvážíme, že pro boží mysl je pochybování destrukční. V našem myšlení pochybování nedokonalost netvoří, ale je jejím svědectvím; zároveň však nedopouští, aby se zlo, které v nás tkví, realizovalo plně podle svých možností. To, co nás dělá bolestně nedokonalými, zároveň způsobuje, že jsme méně nedokonalí, než bychom mohli být, což soědčí ještě jednou o realitě prvotního hříchu.

Opustíme-li mýtus o Prometheovi, nemusíme snad popisovat - oproti Camusově pesimismu - své lidské postavení v kategorických statickém mytu o Sysifovi. Snad lépe

nám poslouží biblická legenda o Nabuchonodozorovi, který, když ve své pyše sahal po božství, byl lidmi vyobcován a trávu jako vůl jedl a se zvířaty býdlil.

Víme ež příliš dobře, že každý úspěch našeho myšlení, každý akt lidského génia se může obrátit proti člověku nebo se také přetvořit v nástroj dábla. Náš dumysl nebude nikdy tak velký, abychom mohli dábla přechytit a zbavit možnosti, aby proti nám použil naše nejužlechtilejší výdobytky. Pochybování je jednou z našich rezerv, po nichž můžeme v boji s dáblem sahnout. Oslabuje totiž naši prometjejskou namyšlenost a zprostředkovává mezi neslučitelnými požadavky, jaké na nás život klede. Není snad zapotřebí dodávat, že i dábel může pochybování zařhnout do svých služeb, aby jeho pomocí zdvouchnil nečinnost, když bychom právě měli být rozhodní a připraveni na sebe vzít ráziko boje. Naše přirozené schopnosti netvoří přirozenou ochranu před zlem; všechno, co můžeme, je pěstovat těžké umění rovnováhy protikladných ~~komunit~~ nebezpečí. To právě hlásá křesťanská tradice, když potvrzuje nevyhnutelnost některých důsledků prvořího hřachu, a uznává, že spásu je možná jedině milostí.

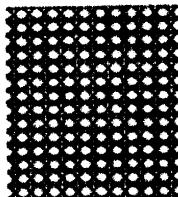
Jsou důvody, pro které potřebujeme křesťanství, ale ne jakékoliv křesťanství. Nepotřebujeme křesťanství provádějící politické revoluce, ochotné k boji za tak zvané sexuální ~~z~~svobození, přitakávající našim žádostivostem, přistupující na násilí. I bez pomoci křesťanství je v našem světě až příliš mnoho sil, které se tím zabývají. Lidé potřebují křesťanství, které dovoluje opustit nátlak ~~komunit~~ bezprostřední každodennosti, křesťanství, které ukazuje zároveň omezení lidského postavení jako to, co dovoluje se s ním smířit, křesťanství, které učí té prosté pravdě, že existuje nejen zítřejší den, ale i dny následující, a že rozdíl mezi úspěchem a porážkou je zřídka kdy zachytitelný. Potřebujeme křesťanství, které není ani zlaté, ani purpurové, ani rudé, ale šedivé.

Potřebujeme však r. vněž něco mimo křesťanství, ne proto, abychom se abstraktně redovali z různorodosti, ale proto, že pravda křesťanství jako všechny pravdy je jednostranná. Potřebujeme živou tradici socialistického myšlení, které při hlásání tradičních hodnot sociální spravedlnosti a svobody apeluje výhradně na lidské síly. Ale také zde nepotřebujeme ideje jakéhokoliv socialismu. Nepotřebujeme šíleneccké sny o společnosti, z níž bude odstraněno všechno pokusení zla; ani sny o totalní revoluci, která nám jediným útokem zajistí blaženost konečné spásy ve světě bez konfliktů. Potřebujeme socialismus, který pomáhá se orientovat v komplikované skutečnosti brutálních sil působících v lidských dějinach, socialismus, který posílí naši připravenost k boji s bídou a sociální

křivdou. Potřebujeme socialistickou tradici vědomou si svých vlastních omezení, neboť sen o konečné spásce je zouflaství oblečené do šatů naděje, touha po moci oblečená do tógy spravedlnosti.

Nemůžeme však očekávat velkou syntézu tradic, které potřebujeme, různých a neslučitelných. Můžeme se pokoušet smířit pro nás nezbytné hodnoty v abstrakci toho, co je obecné, avšak ve většině konkrétních případů zjistíme, že se navzájem popírají. Eden lidské univerzality je ztracený ráj.

/Z polského překladu Romana Zimanda přeložil V.B.
Poprvé vytištěno v angličtině - Can the Devil Be Saved
"Encounter", červenec 1975; ZNAK, Krakov, září 1981/

Některé stručné legendy

HUDEBNÍMU SKLADATELI, JENŽ PŘEDBĚHL SVOU DOBU, TAKŽE ŽIL V CHUDOBĚ, DOSTÁLO SE PODIVNÉ NOČNÍ NÁVŠTĚVY Neznámá osoba halící tvář do tmavého pláště nabídla mu vysokou odměnu za vytvoření expresivní suity, která by uvrhla jejího nepřítele do neštěstí. Inspirován ~~zvuky~~ čardáši dohánějícími k sebevraždám uherské dra- gouny vložil skladatel do díla veškerý talent a fantazii Od té doby je uznáno vědeckým světem, že nejen tažní ptáci, ale též hudební skladatelé dokáží předvídat zemětřesení.

DEN A NOC STRÁVIL MOREČNÝM ROZMYŠLENÍM, JE-LI NÁRUŽIVÝ CIT, JENŽ K NÍ CHOVÁ, LÁSKOU ČI NENÁVISTÍ Situace vyvinula se pro něj natolik nepříznivě, že si tím musel být jist, aby mohl zabít buďto ji anebo sebe. Teprve záblesk výstřelu browningu v rukou šíleného manžela od kavalerie ho přivedl ke krátkému, ale jasnému poznání, že je mu celkem vzato lhostejná.

**ÚREDNÍK, KTERÝ SI Z POCHOPITELNÝCH DŮVODŮ NEFRÁL
Být ujmenován, byl představen sympóziu jako první
známý případ absolutně nezništěné lásky**

Miloval již po mnoho let jistou dámu bez nároku na to, aby se o tom někdy dověděla. Obětoval by pro ni cokoli, ale neučinil tak z obavy, že by se toho mohla dovtípit. Během zavrubného vyšetření se však ukázalo, že se jedná o podvodníka: byl přistižen při letem pomyšlení, zda dotyčná nechová stejně nezništěný cit k nemu.

**PO OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU A.C.DUPIN KONSTATOVAL, ŽE SE
JEDNÁ O ZLOČIN NEJVÝŠÍ DOKONALOSTI**

Skutečnost, že v prázdném pokoji zamčeném zevnitř byl kdosi zavražděn, načež beze stop zmizel, byla hodna pouze detektiva velkého formátu. Po hodině soustředěného žvýkání mexického tabáku bylo vše jasné, otevřel dveře své pracovny a nařídil zatknot podezřelého s nejpevnějším alibi. Ten se pod tíhou absence jakýchkoli indicií doznal.

PROBUDIL HO ZPĚV DROZDA NA ŘÍMSE A ON SI UVĚDOMIL, že I TAK DROBNÁ RADOST MŮŽE ŠTASTNĚ OVLIVNIT NÁLADU POČÍNAJÍCÍHO DNE

Prost vší rozmrzelosti sestoupil z nepohodlného lůžka, oblékl se a vyšel do příjemně chladící ledové rosy. Mrazivý úsvit koho dne se nijak nelišil od předchozích, a přece byl jiný. Tváře dosud kamenné a nepřátelské nabývaly lidštějších rysů, dokonce ani popravčí četa na malebném nádvoří nebyla tak úzkostně přízračná, jak se ještě včera obával.

Jeho rozčilení se od rána stupňovalo, večer už nemohl jinak než se za okénkem perníkové chaloupky vydat
Kdyby okno svítilo, usnul by uklidněn jeho bděním,
kdyby bylo tmavé, jeho spánkem. Tentokrát ho však cesta překvapila hustá mlha, takže je vůbec nenašel. Tápa je neznámo kam uvažoval, jak docílit, aby se čas pohyboval v kruhu, a naděje, že se zastaví, mohla být věčná.

Tomáš Tišák

Roman Brandstaetter

VELMI KRÁTKÉ A TROŠKU DELŠÍ POVÍDKY

Sousedská vyprávění

Stařec sedící v podvečer na prahu domu puká z fajfky a vypráví sousedovi o svém životě. Tvrdí, že opravdové štěstí je suma smutku. Soused pokyvuje hlavou, ale neví, co odpovědět, protože co je štěstí, nikdy nepoznal.

Následky nesmělosti

V muzeu ve Villach je mramorový reliéf z římského hrobku nalézající v Grintschbachu, v údolí řeky Glan. Basreliéf představuje ženu, která drží v jedné ruce zrcadlo a v druhé košík. Chtěl jsem ji zadržet a zeptat se, jaký bude mít na věčnosti užitek ze zrcadla a košíku, ale šla tak rychle, že než jsem se osmělil na ni zavolat, zmizely v hloubce kamene.

Vlaštovka

Rena si všimla, že v Assisi nejsou kromě holubů žádní ptáci. Ze by ve městě svatého Františka, který miloval veškeré ptactvo - počínaje vlaštovkami a konče dravými orly - nebyli ptáci? Povětrí je prázdné. Po vlaštovkách a vrabcích ani vidu ani slechu.

V časné odpoledne, když jsme popijeli kávu na Piazza Comunale, Rena náhle zvolala:

"Jé, podivej! Vlaštovka!"

Podíval jsem se naznačeným směrem, ale bohužel, byl to pouze suchý list, jenž unesen větrem kroužil krátce nad náměstím a potom bezmocně spadl na dlažbu. Jaká škoda. Tak lehce mohl být vlaštovkou.

Dobrotivá dlaně

Před domem Bernarda da Quintavalle v Assisi, příteli a žáka svatého Františka, bezstarostně přešlapuje hejno sivých holubů. Jsou milí a mírní. A hle - z patra jim dobrotivá dlaně hází drobky chleba. Holubi, přestože jsou pěkně vypasení, vrhají se dravě za pokrmem, vytrhávají si ho ze zobáku a neustupně bojují o každý kus. Nechápu, proč ti nenasytí ptáci vyrostli do rozměru symbolu míru. A hel - dobrotivé dlaně mizí v okně; a v tu chvíli holubi ihned zmírní a bezstarostně přešlapují po náměstí, opět symboly míru.

Úvaha o člověku kouajícím se ve vaně

Chtěl plavat proti proudu. Ale nemohl. Ve vaně nejsou proudy. Je to jeho vina?

Jednou mi povídá můj dědeček:

"Miluj pravdu, jestliže vychází z úst pravdy, ale měj se napsoru před pravdou, která vychází z úst lží.

Golgota

Při procházce po břehu jezera jsme rozmloouvali o procesu s Kristem. Najednou se mě Tomáš otázal:

"Řekni mi, co by se stalo, kdyby se v poslední chvíli, těsně před ukřižováním, objevil na Golgotě prokurátorův pobočník se spisem následujícího obsahu: "Ježíš z Nazaretu se stal obětí justičního onylu. Přikazuji zastavit exekuci. Podepsán: Pontius Pilátus, prokurátor židovský."

Zaskočen jsem se zastavil a zeptal se Tomáše:
"Co myslíš, stihl by pobočník přijít včas?"

Když ještě nebyla smrt

Za časů mého dětství nebyla smrt. Nikdo neugíral. Všichni okolo mě žili životem věčným. Pravda, dědeček mi občas vyprávěl o smrti svého otce a mého pradědečka, ale mně se zdálo, že ta dávná smrt byla soukromou záležitostí mého předka, ovocem v jistém smyslu dobrovolné a osobní úmluvy, kterou uzavřel s Bohem. Za časů mého dětství nebyla smrt...

Výmar

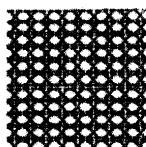
Když jsme navštívili Goethův dům ve Výmaru, zastavil jsem se před křeslem, ve kterém velký básník umřel. Vedle mě se zastavil muž v nejlepších letech a s hlubokým vzdechem si prohlížel cennou památku.

"Vzrušující..." zašeptal jsem.

"Ano..." odpověděl třesoucím se hlasem.

Když jsme vyšli z pokoje, řekl mi, že je čalouník a že tak pohodlná křesla dnes už nikde nedělají.

/přeložila Papu/

गोद

गोद